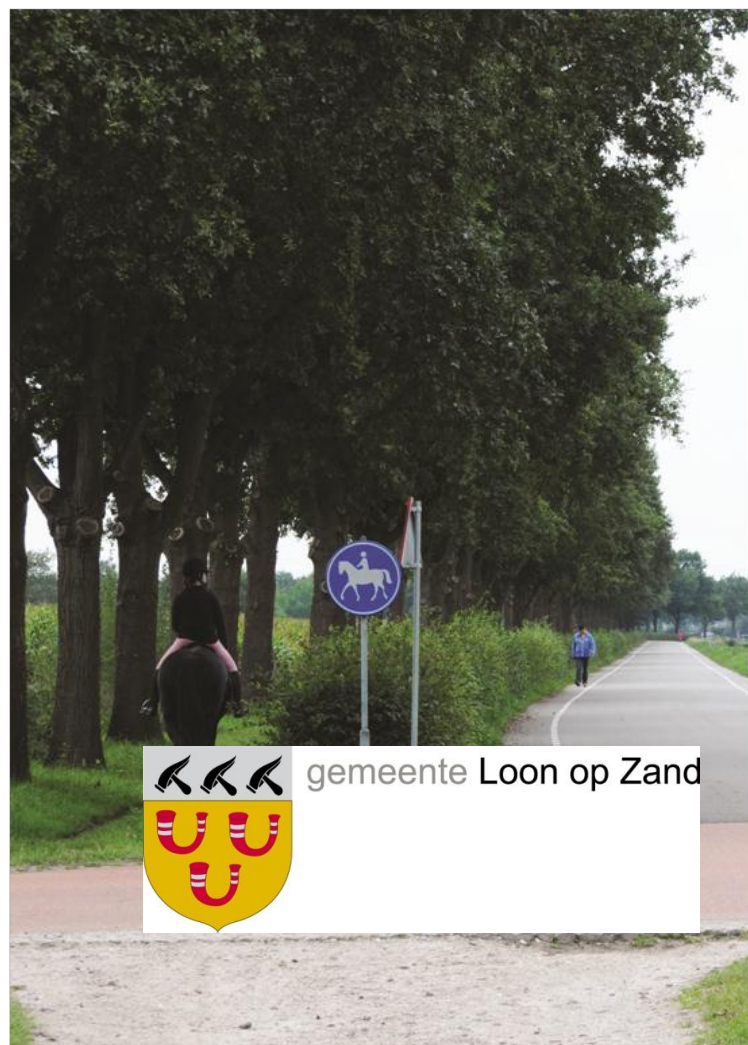

“Samen buiten-gewoon tevreden”

Integraal beleidsplan openbare ruimte 2014-2023

Gemeente Loon op Zand

Project:	Integraal Beleidsplan Openbare Ruimte (IBOR-nota)
Projectnummer:	P472-01
Registratienummer:	2014014 (Eindconcept)
Auteurs:	J. Simon (gemeente Loon op Zand), M. Hommel en R. van Linge (PLAN terra)
Opdrachtgever:	Gemeente Loon op Zand, Afdeling Infra
Datum:	29 januari 2014

gemeente Loon op Zand

Inhoud

1. Koers	5
1.1 Inleiding	5
1.2 Samenvatting	5
2. De context	9
2.1 Waarom integraal beleid van de openbare ruimte?	9
2.2 Een vernieuwde kijk op de openbare ruimte	10
2.3 Samenhang met andere beleidsterreinen	11
2.4 De vier pijlers van het IBOR	13
3. Ruimtelijke kaders	15
3.1 Inleiding	15
3.2 De gebiedsindeling	15
3.3 Het te onderhouden areaal openbare ruimte	21
4. Gedifferentieerd beheer	23
4.1 Inleiding	23
4.2 Gedifferentieerd beheer	23
4.3 Beschikbare middelen voor beheer openbare ruimte	24
4.4 Huidige onderhoudskosten per deelgebied	26
4.5 Onderhoud en kosten vanaf 2016	27
5. Participatie	29
5.1 Inleiding	29
5.2 Doelen en uitgangspunten	29
5.3 Partners in participatie	31
5.4 Participatievormen	31
5.5 Participatie, hoe dan?	33
6. Transparante kaders voor meerjarenuitvoeringsprogramma	39
6.1 Inleiding	39
6.2 MUP en IJOR	39
6.3 Prioriteringsmethodiek	40
6.4 Naar integrale onderhoudsbestekken	42
6.5 De gemeente meer in de regierol	43
7. Bijlagen	45
7.1 Beleidspiramide	46
7.2 Structuurkaarten	47
7.3 Maatlatten prioritering	52

1. Koers

1.1 Inleiding

In de deze nota ‘Samen Buiten-Gewoon Tevreden’ wordt de koers bepaald die de gemeente Loon op Zand de komende jaren gaat volgen voor het beheer van haar openbare ruimte. Deze koers geeft een antwoord op de ontwikkelingen die landelijk spelen rond het inrichten en beheren van openbare ruimte. Hij gaat ook in op de sociaal-maatschappelijke en financiële discussies die in onze gemeente rond deze onderwerpen worden gevoerd.

Ook in onze gemeente groeit het besef dat de rol van de gemeentelijke overheid verandert. De visie van de gemeente Loon op Zand om de burger centraal te stellen is al in meerdere kaders vertaald. De wensen van de bewoners en ondernemers moeten leidend worden bij het op te stellen beleid. Bij de uitvoering van dat beleid moet participatie verder worden ontwikkeld. Nieuwe ontwikkelingen vragen om een andere werkwijze en nieuw beleid.

Bij de nieuwe manier van beheren die in deze nota wordt vertaald, denken we vanuit de beleving van de bewoners en worden de plannen voor de openbare ruimte meer integraal aangepakt. De samenwerking met allerlei partners en bewoners is daarbij leidend. Het IBOR geeft richting aan deze vernieuwde werkwijze voor de komende 10 jaar.

De nota “Samen, buiten-gewoon tevreden”

De titel van de nota verwijst naar de ambities die we hebben rond de inrichting en het beheer van de openbare ruimte:

- We willen het beleid *samen met burgers en alle belanghebbenden* uitvoeren;
- Het beleid gaat over *de buitenruimte* binnen onze gemeente: de woon- en werkomgeving van onze bewoners, ondernemers en gasten;
- We blijven *gewoon en realistisch*, rekening houdend met de huidige financiële mogelijkheden;
- Het gaat over de *tevredenheid van de bewoners en ondernemers* over hun leefomgeving en de wijze waarop de gemeente hen bij het beheer en de inrichting daarvan betreft.

1.2 Samenvatting

In de nota ‘Samen BuitenGewoon Tevreden’ is het Integraal Beleid voor de Openbare Ruimte (IBOR) vastgelegd. Dit beleid is gericht op doelmatig beheer van de openbare ruimte en op de toenemende samenwerking met bewoners en ondernemers. Het IBOR is ook een vertaling van de Structuurvisie aangaande de ruimtelijke ontwikkelingen van de openbare ruimte. Het concept ‘Samenwerken aan de wijk’ is de basis voor de beleidsuitgangspunten voor

participatie. Het integraal beleid is opgebouwd uit vier pijlers die het kader vormen voor de totale beheeropgave van de openbare ruimte voor de komende 10 jaar..

Pijler 1 – Ruimtelijke kaders

Hierin zijn de kenmerken van de verschillende gebieden van de gemeente Loon op Zand beschreven. Dit sluit aan op het ruimtelijk raamwerk uit de Structuurvisie en gaat meer in op het beheer van de openbare ruimte. In deze pijler is een gebiedsindeling opgenomen waarbinnen verschillende kwaliteitsniveaus (en onderhoudsniveaus) mogelijk zijn. De gebiedsindeling is de ruimtelijke basis voor het gedifferentieerd. We onderscheiden de volgende gebiedsdelen:

1. Hoofdwegen;
2. De centra in de dorpskernen;
3. Woonbuurten;
4. Bedrijvenparken;
5. Het buitengebied.

Pijler 2 – Gedifferentieerd beheer

Met gedifferentieerd beheer zijn keuzes gemaakt voor verschillende onderhoudsniveaus in de deelgebieden. Beeldbepalende plekken krijgen een hoger onderhoudsniveau, dan plekken waar de inzet minder kan zijn. Met gedifferentieerd beheer sluiten we aan bij de ambitie in de Structuurvisie. Uiteindelijk doel is dat met het gedifferentieerd beheer de tevredenheid van bewoners, ondernemers en onze gasten toeneemt, zonder dat daar per saldo hogere kosten voor nodig zijn. De gemeenteraad heeft in december 2013 de volgende onderhoudsniveaus vastgesteld.

Centrum	Woonbuurten	Bedrijven- parken	Hoofdwegen	Buitengebied
A+	C+	C+	B	C

In woonbuurten, het buitengebied en bedrijvenparken is het niveau bewust sober gekozen. De centra en hoofdwegen krijgen daarmee meer aandacht. De plus betekent dat bewoners en ondernemers gelegenheid krijgen om iets extra's te doen. Zij kunnen zich desgewenst actief inzetten om in delen van hun buurt hogere niveaus te realiseren. Met deze participatiemogelijkheid is ervan uitgegaan dat de gemeente een enthousiasmerende en faciliterende ondersteuning biedt om de mensen over de streep te trekken.

Door de huidige bezuinigingstaakstelling zijn tot 2016 de beschikbare budgetten onvoldoende om dit beheer te realiseren. Daarom wordt in 2014 en 2015 het huidige budget gestuurde beheer voortgezet. Vanaf 2016 worden met het beheer bovenstaande niveaus gehanteerd waarbij tevens een budget beschikbaar is om de burgerparticipatie te faciliteren.

Pijler 3 – Participatie

Hierin staan kaders voor integrale samenwerking met bewoners, ondernemers en instanties, voor zowel de inrichting als het beheer van de openbare ruimte. Doel is om de burgerparticipatie te bevorderen en samenwerking te verbeteren. Een nauwe samenwerking met het ‘Samenwerkendewijk’ is hierbij uitgangspunt.

Voor de burgers en onze eigen organisatie geven we meer duidelijkheid over de doelen en verschillende mogelijkheden van participatie. Vanuit de ervaringen en inbreng van Samenwerkendewijk zijn kaders opgesteld waarbinnen maatwerk voor actief burgerschap kan plaatsvinden. Hiervoor zijn de volgende uitgangspunten opgesteld:

- We gaan budgetneutraal te werk
- De aanpak is realistisch en sluit aan bij onze bestaande situatie
- We gaan uit van het initiatief en de eigen kracht van onze burgers
- We leveren maatwerk per initiatief
- We maken overeenkomsten met afspraken om continuïteit te borgen.

Bij de uitwerking van de participatie zetten we in op communicatie, meedenken bij herinrichtingen, meldpunt woonomgeving, adoptiegroen, groenomvormingen, burgerschouw, toezicht en schoonmaakacties. Om een overzicht te geven van de mogelijkheden wordt een participatiemenukaart opgesteld.

De communicatie met burgers gaan we verbeteren zodat zij meer betrokken raken bij het beheer. Afhankelijk van de grootte en de impact van het project of het onderhoud, kiezen we maatwerk in de manier waarop we met bewoners communiceren.

Pijler 4 – Transparante kaders voor leerjaren uitvoeringsprogramma

Voor een goede onderbouwing van een meerjaren uitvoeringsprogramma (MUP) is een prioriteringsmethodiek ontwikkeld waarmee naast technische eisen ook maatschappelijke en bestuurlijke doelen onderdeel zijn van de afwegingen. Het vooruit plannen van infraplannen (projecten) geeft bewoners, ondernemers en instanties duidelijkheid over wat ze kunnen verwachten aan groot onderhoud. Tevens biedt dit kansen voor betere afstemming en samenwerking met andere afdelingen en instanties. In deze pijler zijn de methodiek en de afwegingscriteria waarmee keuzes worden gemaakt, vastgelegd. De methodiek is het kader voor het MUP en het integraal jaarprogramma openbare ruimte (IJOR).

2. De context

2.1 Waarom integraal beleid van de openbare ruimte?

De gemeente Loon op Zand onderhoudt de hele openbare buitenruimte aan straten, plantsoenen, bermen en sloten, riolering en speelplaatsen met de daarbij behorende voorzieningen, zoals openbare verlichting, verkeersvoorzieningen en straatmeubilair. Het is de ruimte waarin de bewoners, ondernemers en bezoekers van de gemeente zich verplaatsen, verblijven, recreëren en elkaar ontmoeten. De inrichting en het beheer van de openbare ruimte draagt bij aan de leefbaarheid en de identiteit van de gemeente. Er zijn beleidskaders nodig om voor de toekomst richting te geven aan het beheer van de openbare ruimte. In de programmabegroting 2013 en het afdelingsplan van Infra is het nieuwe Integraal Beleid voor de Openbare Ruimte (IBOR) al aangekondigd.

De afgelopen jaren bestond het beleid en het beheer van de openbare ruimte uit de losse onderdelen groen, wegen, riolering en verkeer. Meestal lagen technische kwaliteitsdoelen ten grondslag aan de beheermaatregelen. De rol van de bewoners en ondernemers was nog beperkt. In de hele gemeente werd het openbaar gebied op dezelfde manier onderhouden. Dit, terwijl gebieden verschillende kenmerken hebben en om andere beheermaatregelen vragen.

Bij het huidige beheer wordt integraal gewerkt waarbij voortdurend afstemming is tussen verschillende onderdelen. Bewoners zijn meer betrokken bij het onderhoud van hun woonomgeving. Ook worden beheerprojecten meer vooruit gepland. Hierbij houden we rekening met ruimtelijke plannen en projecten van andere instanties als nutsbedrijven en wooncorporaties. Deze nieuwe manier van werken moet worden verankerd in beleid. Daarnaast vraagt de financiële situatie om kostenbewust beheer. Er is behoefte aan meer duidelijkheid over wanneer welk onderhoud plaatsvindt en wat dat kost.

Integraal Beleid voor de Openbare Ruimte, ofwel IBOR, is gericht op doelmatig beheer van de openbare ruimte en op de toenemende samenwerking met bewoners en ondernemers. In het IBOR maken we ook een vertaling van de Structuurvisie waar het gaat om gewenste ontwikkelingen van de openbare ruimte. Het concept 'Samenwerken aan de wijk' is de basis voor de beleidsuitgangspunten die in het IBOR zijn uitgewerkt voor participatie.

Met het IBOR hebben we de volgende doelen voor ogen:

- Efficiënter werken;
- De *rolverdeling* tussen bewoners, ondernemers en gemeente herijken;
- Meer *transparantie* over het beheer en hoe we onze middelen inzetten. Dit zowel bij het dagelijks onderhoud als bij het groot onderhoud en projecten in de openbare ruimte.

2.2 Een vernieuwde kijk op de openbare ruimte

We staan als gemeente voor grote wijzigingen in de manier waarop we ons onderhoud en beheer organiseren. De gemeente Loon op Zand is hierin geen uitzondering. Het zijn ontwikkelingen die in vrijwel alle gemeenten in Nederland spelen.

Landelijke ontwikkelingen

In een economische tijd waarin bezuinigingen centraal staan, worden vragen gesteld over in hoeverre de Nederlandse verzorgingsstaat nog betaalbaar is. Op dit moment spelen enorme veranderingen in het sociale domein (welzijn en zorg). De ontwikkelingen blijven echter niet beperkt tot het sociale domein. De samenhang tussen het fysieke domein (de woonomgeving) en doelstellingen in het sociale domein wordt steeds meer duidelijk.

Los van de actuele bezuinigingsvragen vindt er een verschuiving plaats in het maatschappelijke vraagstuk over wat we nog van de overheid mogen verwachten. Er worden vragen gesteld óf en in welke mate de verzorgingsstaat in stand zou moeten worden gehouden: wordt de burger niet te veel ‘gepamperd’? Hoe kunnen we er voor zorgen dat deze meer eigen verantwoordelijkheid neemt? En ook de omgekeerde vraag is actueel: Wat mag de overheid van bewoners en ondernemers verwachten? Illustratief is het nieuwe begrip “*de participatiesamenleving*”, dat een prominente plek had in de Troonrede van 2013.

Ontwikkelingen in Loon op Zand

- De Structuurvisie is een kader voor ruimtelijke ontwikkelingen voor de lange termijn en de basis voor veel andere beleidsdocumenten, ook voor IBOR. Het opstellen van de Structuurvisie is in nauwe samenhang met het beleid voor de openbare ruimte aangepakt.
- De ombouw van de N261 heeft gevolgen voor de bestaande verkeersstructuren. Nieuwe aansluitingen van de kern van Loon op Zand en herinrichtingen van de oude ontsluitingen zijn noodzakelijk. Die projecten worden vanuit de nieuwe integrale werkwijze opgepakt.
- De gemeente Loon op Zand heeft een toenemende rol als recreatieve gemeente in de regio en ver daarbuiten. Belangrijk hierbij is dat we een aantrekkelijke gemeente zijn met voldoende ontwikkelmogelijkheden op dat gebied. Goede bereikbaarheid met een veilige infrastructuur is voor alle voorzieningen onontbeerlijk.
- Samenwerken aan de wijk is een belangrijke schakel tussen bewoners en samenwerkende instanties als Casade, politie, Contour de Twern, Juvans en de gemeente. Ook voor het beheer van de openbare ruimte is het inmiddels een onmisbare schakel. Dit concept heeft zich afgelopen jaren ruimschoots bewezen. Het werkt continu aan verbeteringen om de kracht van de burger tot zijn recht te laten komen in zowel het sociale als het fysieke domein. Buurtpreventieteams dragen bij aan veilige, leefbare buurten.

Ontwikkelingen in de gemeentelijke organisatie

- Regionaal samenwerken is voor een kleine gemeente erg belangrijk. Ook onze gemeente werkt op alle mogelijke terreinen samen met partners in de regio. De gebiedsgerichte aanpak van verkeersvoorzieningen en de regionale aanpak voor riool- en waterbeheer zijn voorbeelden in de openbare ruimte. Het IBOR moet goede kaders bieden om die samenwerking een meerwaarde te geven bij beheer.
- De taakvelden van de gemeentelijke organisatie vragen steeds meer om integrale samenwerking tussen de verschillende afdelingen. De organisatie besteedt veel aandacht aan het ontwikkelen en uitwerken van een gezamenlijke visie. Afdelingen zoeken elkaar steeds meer op voor zowel het ontwikkelen strategisch beleid als voor afstemming van werk. Die samenwerking vraagt tijd door diverse overlegstructuren en communicatie.
- Bij de voorbereiding en uitvoering van de het beheer wordt meer gewerkt op basis van regie. Voor efficiënte samenwerking met externe adviseurs en partners zijn goede kaders en uitgangspunten belangrijk.
- De buitendienst gaat zich meer richten op een dienstverleningsconcept voor de woon-omgeving.

De wens om het inrichten en beheren van de openbare ruimte in onze gemeente meer integraal vorm te geven, speelt al enige jaren. De visie om de burger meer centraal te stellen was al verwoord in het coalitieakkoord vanaf 2010 en was één van de vertrekpunten bij de herpositionering van de binnendienst van de afdeling Infra in 2012. De afdeling Infra is zodanig ingericht dat samenwerking met bewoners, ondernemers en instanties kan toenemen. Uitgangspunt is om hierbij meer op basis van regie te gaan werken. De werkwijze in het fysieke domein is daardoor meer integraal geworden en er wordt meer gedacht vanuit de burger in plaats van uitsluitend vanuit de techniek. De afdeling Infra zoekt nu ook meer samenwerking met andere onderdelen binnen de gemeente. Zo wordt meer samenwerking gezocht met ‘Samenwerken aan de wijk’ om de fysieke structuur met de sociale structuur te verweven.

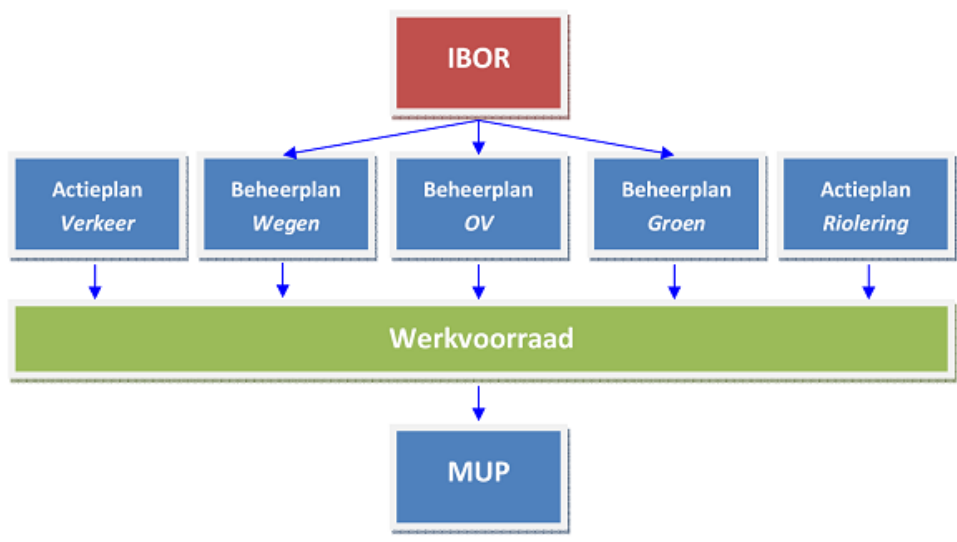
2.3 Samenhang met andere beleidsterreinen

Bij het opstellen van IBOR is nadrukkelijk aandacht geweest voor de samenhang en afstemming met andere beleidsterreinen. De ontwikkelingen in de openbare ruimte kunnen niet los worden gezien van andere ontwikkelingen.

- *Structuurvisie*; Dit document is een overkoepelend beleidskader voor de ruimtelijke ontwikkeling van Loon op Zand op de lange termijn. De structuurvisie is de basis voor de ruimtelijke kaders en beheerkeuzes in IBOR.
- *Samenwerkenaandewijk*; Dit is de basis voor de koers in IBOR om meer met de burger te gaan samenwerken. In de evaluatie van Samenwerkenaandewijk uit 2011 is als aandachtspunt benoemd dat de samenwerking meer beleidsgestuurd moet worden vormgegeven. IBOR is hierop een antwoord.

- *Financieel perspectief*; In de programmabegroting 2014-2017 staat het beleidsprogramma voor de openbare ruimte en de financiële vertaling daarvan met een doorkijk tot 2017. De gegevens hieruit zijn gebruikt voor alle berekeningen van beschikbare budgetten en onderhoudskosten.
- *Recreatie en toerisme*; Een veilige en aantrekkelijk openbare ruimte is belangrijk voor verdere ontwikkeling van deze sector. Bij het opstellen van IBOR is hiermee rekening gehouden en voortdurend afstemming geweest.
- *Zorg en welzijn*; Het belang van een goede verweving van het fysieke- en sociale domein wordt steeds meer duidelijk. In het IBOR is hieraan nadrukkelijk aandacht besteed.
- *Infra*; De beleidspiramide laat de samenhang zien van alle beleidsdocumenten voor de openbare ruimte (bijlage 1). IBOR is het overkoepelend beleid voor toekomstig beheer. Daarnaast heeft elke discipline (riool, groen, wegen en verkeer) een eigen beleidsdocument met vakspecifieke kaders en de financiële gevolgen daarvan.
 - Verkeersplan Loon op Zand 2009-2015
 - Water en Rioleringsplan 2011-2015
 - Beleidsplan Openbare Verlichting 2009-2014
 - Groenbeleidsplan 2010

Uit deze beleidsplannen volgen jaarlijks actieplannen (uitvoeringsplannen). Alle uitvoeringsplannen vormen samen de werkvoorraad van de totale beheeropgave (zie uitvoeringsschema hieronder). Deze werkvoorraad wordt afgestemd met doelen van andere belanghebbenden zoals burgers, bestuur en instanties. Er worden afwegingen gemaakt over welke projecten integraal worden uitgevoerd en welke prioriteit krijgen. Dit wordt uitgewerkt in een meerjarenuitvoeringsplan (MUP). Daarnaast vindt jaarlijks het regulier onderhoud plaats via contracten met aannemers.

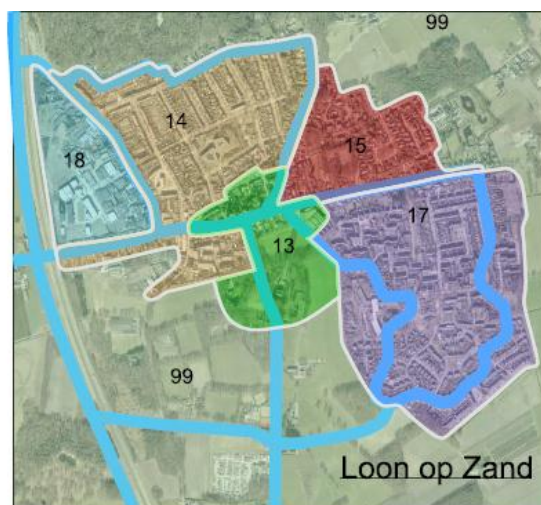
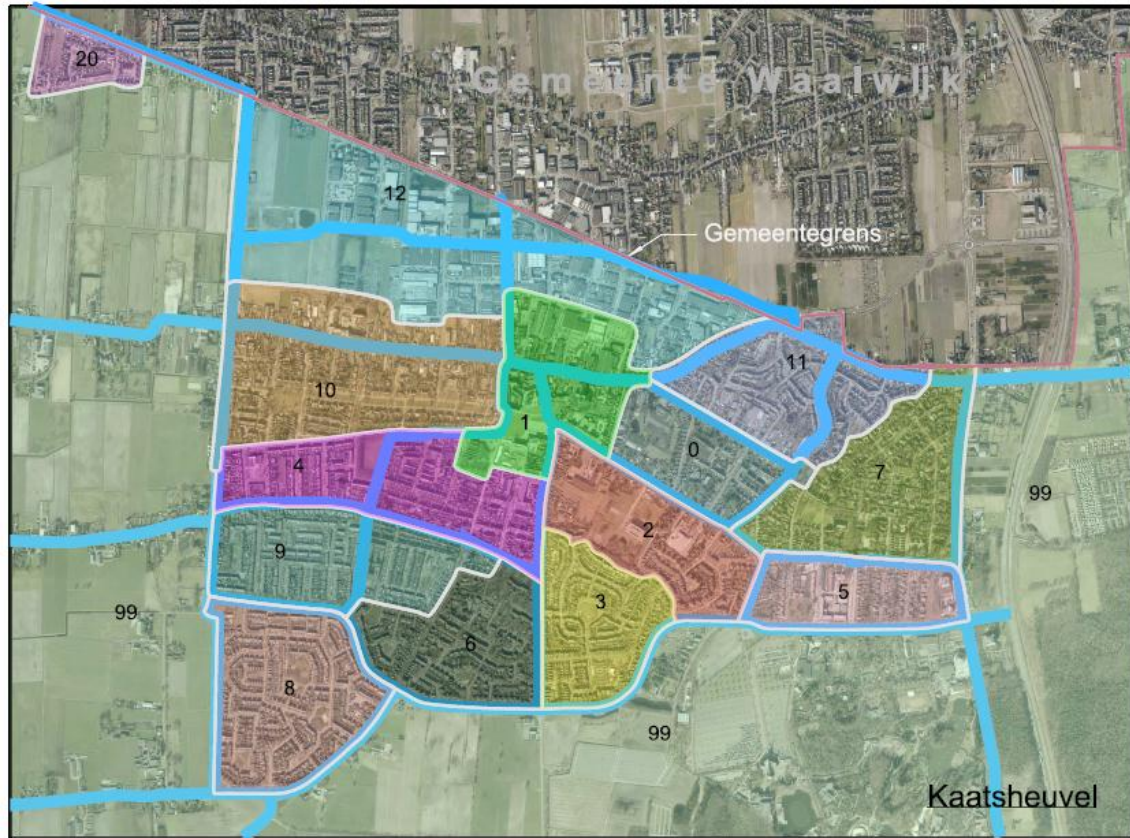

Uitvoeringsschema met de samenhang tussen beleid en beheer

2.4 De vier pijlers van het IBOR

Om antwoord te geven op de veranderende context gaat het nieuwe beleid uit van 4 pijlers. Deze worden gepresenteerd als manieren van “*denken en doen*” en zijn geen doelen op zich. De vier pijlers vormen richtinggevende kaders voor een helder beleid. Een beleid dat zich meer richt op de bewoners en ondernemers, en een integrale werkwijze. De bedoeling is dat we door deze nieuwe en heldere manier van werken aansluiten bij de landelijke ontwikkelingen en de ontwikkelingen in Loon op Zand. In de hoofdstukken drie tot en met zes zijn de pijlers verder uitgewerkt. De pijlers zijn:

1. *Ruimtelijke kaders*, met daarin gebiedskenmerken en een gebiedsindeling voor gedifferentieerd beheer,
2. *Gedifferentieerd beheer*, waarin onderhoudsniveaus per deelgebied zijn vastgesteld,
3. *Participatie in de openbare ruimte*, waarin kaders en uitgangspunten zijn opgenomen om de burgerparticipatie in de openbare ruimte te bevorderen en samenwerking met bewoners, ondernemers en instanties te verbeteren,
4. *Kaders voor meerjarenuitvoeringsprogramma*, waarin een prioriterings methodiek is opgenomen voor het plannen en onderbouwen van meerjarenuitvoeringsplannen.

Gebiedsindeling IBOR-nota

Nr.	Centra
1	Centrum Kaatsheuvel
13	Centrum Loon op Zand
19	De Moer

Nr.	Bedrijvenparken
12	Bedrijvenpark Kaatsheuvel
18	Bedrijvenpark De Hoogt

99	Bultengebied
----	--------------

100	Hoofdwegen
-----	------------

- Hoofdwegen
- Gebiedsindeling

Nr.	Woonbuurten
0	Rool Dorp
2	Els
3	Helkant
4	Bemdijk
5	Prinsessenbuurt
6	Hil
7	De Oude Omdraaler
8	Draalboom
9	Pannenhoef
10	Vossenberg
11	Loonse Vaert
14	Oud-Loon
15	Land van Kleef
17	Molenwijk
20	De Zandschel

Gemeente Loon op Zand

Project: IBOR

Onderwerp: Gebiedsindeling IBOR-nota
(gebaseerd op Structuurvisie)

Gedrukt	Datum	Geslacht	Varna Plaats

Tekeningnr.: 3604-

Publicatiedatum: 06-10-2014

Afdeling INFRA

adres: Moolbaan 13
Kaatsheuvel
postadres: Postbus 7, 5170 AA
Kaatsheuvel
telefoon: 0415-289111
fax: 0415-289289

Figuur 1 Gebiedsindeling IBOR-nota (gebaseerd op Structuurvisie)

3. Ruimtelijke kaders

3.1 Inleiding

De openbare ruimte van Loon op Zand heeft een ontwikkeling doorgemaakt die lange tijd terug gaat. Onze gemeente bestaat uit drie kernen met ieder een eigen identiteit. Binnen die kernen zien we buurten met een eigen karakter en kenmerken die voortkomen uit de tijd waarin de buurt is vormgegeven. In de Structuurvisie zijn de kernen en hun buurten duidelijk beschreven. Ook zijn hierin de gewenste ontwikkelingen voor de verschillende gebieden benoemd. Dit is de basis voor dit hoofdstuk. Hierin wordt voortgeborduurd op de structuurvisie en de ruimtelijke kaders voor het beheer van de openbare ruimte nader uitgewerkt.

3.2 De gebiedsindeling

Voor een kwaliteitsaanduiding van de openbare ruimte, met ook ruimte voor eventuele gebiedsgerichte accenten, is een eenduidige gebiedsindeling belangrijk. In aansluiting op de Structuurvisie maken we ten behoeve van het IBOR een onderscheid in de volgende hoofdgebieden (zie figuur 1):

6. Hoofdwegen;
7. De centra in de dorpskernen;
8. Woonbuurten;
9. Bedrijvenparken;
10. Het buitengebied.

Uitgangspunt bij de gebiedsindeling is de bestaande buurtindeling van de gemeente Loon op Zand. De gebieden zijn zo gekozen dat voor buurten met bijzondere kenmerken een ander kwaliteits- of onderhoudsniveau mogelijk is. Voor de beschrijving van de gebieden is het ruimtelijk raamwerk uit de Structuurvisie als basis gebruikt. Verder is gebruik gemaakt van beleidsplannen, de leefbaarheidsmonitor (Lemon) uit 2010, input van bewoners via 'Samenwerkendewijk' en buurtpreventie teams, beoordelingen van vakspecialisten en gegevens uit het klachten- en meldingssysteem.

1. Hoofdwegen en historische linten

Hoofdwegen zijn de wegen met de verkeersfuncties 'gebiedsontsluitingsweg' en 'erftoegangsweg A'. De hoofdwegen zijn belangrijke aders voor de bereikbaarheid van woonbuurten, bedrijvenparken en voorzieningen in onze gemeente. Een goede bereikbaarheid is in de Structuurvisie één van de belangrijkste functies en wordt bij vrijwel alle ontwikkelingen als aandachtspunt genoemd. Daarnaast hebben hoofdwegen een representatieve functie en zorgen ze voor de samenhang in de ruimtelijke structuur. Voor hoofdwegen geldt het kwaliteitsniveau B (zie hoofdstuk 4). De inrichtings- en beheerkeuzes die we voor hoofdwegen maken zijn gericht op verkeersveiligheid, representatieve uitstraling en herkenbaarheid.

Het streefbeeld voor hoofdwegen is een rustige, eenduidige inrichting met basismateriaal van goede kwaliteit. Verkeerskundige uitgangspunten bepalen de inrichting van het wegprofiel. Voor groen ligt het accent op doorgaande bomenstructuren met duurzame boomsoorten van grote omvang. De onderbegroeiing is sober en overzichtelijk, voornamelijk bestaande uit gras of beperkt lage beplanting. Het onderhoud moet veelal machinaal kunnen gebeuren vanwege de veiligheid langs de weg. Bij entrees zijn accenten mogelijk mits de verkeersveiligheid niet wordt belemmerd.

Historische linten

Dit zijn karakteristieke oude bebouwingslinten en gebieden met een oude historie. In de Structuurvisie worden ze de *identiteitsdragers* van het stedelijk landschap genoemd. Om richting te geven aan de kwaliteitsverbetering van deze linten wordt in het kader van de Structuurvisie een lintenvisie opgesteld. Deze visie zal de basis zijn voor de keuzes die we gaan maken ten aanzien van gewenste beeldkwaliteit en beheerdoelen. Dit kan per locatie verschillen omdat de linten in verschillende deelgebieden voorkomen (zowel in centrum als in buurten). Voor het gedifferentieerd beheer maken de historische linten onderdeel uit van de hoofdwegen omdat we ervan uitgaan dat de ambitie voor het onderhoudsniveau van linten en hoofdwegen hetzelfde is.

Het streefbeeld is afhankelijk van de ligging en functie van het lint. In het algemeen wordt erop ingezet om de ruimtelijke kwaliteit en de herkenbaarheid van cultuurhistorische waarden te vergroten. De inrichting wordt afgestemd op de functie van de weg en het karakter van de omgeving. In de Structuurvisie is een projectplan uitgewerkt voor de historische linten. De inrichtingsuitgangspunten uit dit projectplan zijn ook uitgangspunt bij het beheer.

2. Centrumgebieden

De centra van de drie kernen hebben ieder hun eigen identiteit. Ze zijn belangrijk voor de levendigheid en beleving van onze gemeente. In de Structuurvisie is voor alle drie de kernen de koers uitgezet. Voor het beheer in de centra heeft de raad gekozen voor kwaliteitsniveau A. Hierbij krijgen ondernemers en bewoners de ruimte om de kwaliteit te verhogen

- **Kaatsheuvel**; Om de aantrekkelijkheid van de kern Kaatsheuvel te vergroten wordt vanuit de Structuurvisie ingezet op het Bruisend Dorpshart en de verbetering van het Winkelhart. Deze twee moeten complementair aan elkaar zijn en elkaar versterken. De Peperstraat krijgt hierin een belangrijke verbindende functie. De Hoofdstraat blijft de centrale straat, waarbij de kerk met tuin en de pastorie kenmerkend zijn voor de beleving. In een projectplan van de Structuurvisie zijn uitgangspunten uitgewerkt om beide projecten tot 'een Hart' te ontwikkelen. In dat kader wordt ook nog een centrumvisie opgesteld. De te maken inrichtings- en beheerkeuzes worden in belangrijke mate hierop gebaseerd. Aandachtspunten voor de openbare ruimte zijn; de stenige en rommelige uitstraling, de parkeerdruk, grote diversiteit aan materialen, belemmeringen door paaltjes, fietsen en uitstallingen, slechte kwaliteit van het groen.

Het streefbeeld is een aantrekkelijk verkeersluw centrum. Gebruik van hoogwaardige materialen die integraal afgestemd zijn op de totale inrichting. Een aangename groene uitstraling is gewenst. Kwaliteit is hierbij belangrijker dan kwantiteit.

- **Loon op Zand;** In de Structuurvisie wordt deze kern beschreven als een rustiek woondorp in het groen. De koers is om de kern verkeersluw te maken zonder de bereikbaarheid te belemmeren. Het groene karakter van het dorp is een kernwaarde die moet worden behouden. Ook voor het centrum van Loon op Zand is een projectplan gemaakt en wordt een centrumvisie opgesteld. Bij de beheerkeuzes wordt hierop aangesloten. Aandachtspunten zijn het doorgaande verkeer en de parkeerdruk in het centrum. Deze hebben een negatieve invloed op de leefbaarheid en het dorps karakter.

Het streefbeeld is een aantrekkelijk verblijfsgebied waarin de auto 'te gast' is. Functies voor de bereikbaarheid (ontsluiting en parkeren) zijn duurzaam ingepast. Er worden hoogwaardige materialen gebruikt, passend bij het dorps karakter. De groene uitstraling wordt behouden door accenten

met bomen. Doorgaande lanen zijn in het centrum niet mogelijk door ruimtegebrek. Leibomen en hagen bieden groene kwaliteiten op plaatsen met weinig ruimte. Bij de entrees wordt meer groen toegepast om de relatie met het buitengebied te benadrukken. De omgeving van het 'Witte Kasteel' is bepalend voor het groene, historische beeld. Deze kwaliteit en de rustige inrichting worden behouden.

- **De Moer;** In de structuurvisie beschreven als een charmant lintdorp met een sterke identiteit. Het karakter van het dorpshart wordt bepaald door de bomerijen en hagen. De koers is gericht op het behoud van de aangename landelijke woonomgeving. Aandachtspunt is de verkeersveiligheid op de wegen buiten de dorpskern, vooral voor fietsers, in relatie tot het rustige landelijke karakter.

Streefbeeld is een openbare ruimte die groen en veilig is. Het wegprofiel wordt bepaald door verkeerskundige uitgangspunten. Materiaal is duurzaam en afgestemd op het landelijke karakter.

3. Woonbuurten

Alle woonbuurten hebben een eigen karakter met een eigen sociale structuur. De tijd waarin de buurt is gebouwd en het type woningen zijn hierin erg bepalend. We onderscheiden in de hele gemeente 15 woonbuurten. Voor het beheer van de openbare ruimte geldt het kwaliteitsniveau C. Bewoners kunnen zich op eigen initiatief inzetten voor meer kwaliteit en leefbaarheid (zie hoofdstuk 5). In deze nota gaat het te ver om alle buurten te beschrijven. Hier benoemen we slechts enkele algemene uitgangspunten. Op het moment dat concrete beheeracties in een buurt plaatsvinden, krijgen inrichtings- en beheereisen verdere invulling.

Algemeen streefbeeld. De inrichting en het beheer in woonbuurten is gericht op functionaliteit, veiligheid en leefbaarheid. Structuren en beeldkwaliteit zijn ondergeschikt.

Duidelijk herkenbare functies (parkeren, spelen, verplaatsen) op logische plaatsen in de buurt biedt een goede basis. De inrichting is sober en materialen hebben een basiskwaliteit. Voor efficiënt beheer wordt ingezet op standaardisatie van inrichting en materialen. Bomen en groen zijn alleen op plaatsen aanwezig waar ze een toegevoegde waarde hebben voor de leefbaarheid. Het motto is ook hier “kwaliteit gaat boven kwantiteit”. Bomen die voor knelpunten zorgen bij bewoners of bij het beheer mogen wijken (bijvoorbeeld bomen die te groot zijn voor de standplaats, extreme wortelopdruk, te dicht op woningen). In buurten die grenzen aan het buitengebied is aandacht voor een natuurlijke overgang naar het landelijk gebied.

De beleving van de bewoners is belangrijk. Daarom wordt in het kader van IBOR regelmatig geïnventariseerd wat hun bevindingen en mogelijke knelpunten zijn. Om die informatie te krijgen gebruiken we het platform van Samenwerkenaandewijk en de Buurtpreventieteams.

De buurten, die tot medio de 70er jaren zijn gebouwd, zijn ruim van opzet met een duidelijke structuur van wegen en groen. De technische kwaliteit van de openbare ruimte laat hier te wensen over omdat de inrichting is gedateerd en de materialen vaak versleten. De leefbaarheid is opvallend goed vanwege een hechte sociale structuur.

Buurten uit eind jaren 70 tot met 90 kennen een hoge bebouwingsdichtheid met een onduidelijke structuur ('bloemkoolwijken'). Het zijn gewilde buurten voor gezinnen. De technische kwaliteit is voldoende maar de functionele kwaliteit vaak niet. Gebrek aan ruimte om alle functies in voldoende mate kwijt te kunnen is een knelpunt. Ook de sociale veiligheid is op sommige plaatsen slecht door de aanwezigheid van (parkeer)pleintjes achter woningen en opgaand groen. Deze buurten hebben veel groen dat vaak niet past in een woonomgeving. Grote bomen in voetpaden geven overlast en schade door wortelopdruk. De grote diversiteit aan plantsoorten is duur in onderhoud.

Buurten van de laatste 15 jaar zijn van goede kwaliteit. Burgers zijn hier in het algemeen zeer tevreden. Doordat de openbare ruimte (met name groen) een luxe inrichting heeft, is het onderhoud relatief duur. Inzet voor de komende jaren zal in deze buurten gericht zijn op versobering en standaardisatie.

4. Bedrijvenparken

Zowel bij bedrijvenpark Kaatsheuvel als bij bedrijvenpark De Hoogt zijn ontwikkelingen gaande die van invloed zijn op de ruimtelijke kwaliteit. In de Structuurvisie zijn de ontwikkelingen en ambities verwoord. Bij bedrijvenpark De Hoogt heeft de gewijzigde ontsluiting van Loon op Zand grote invloed. De verkeersdruk op de ontsluitingsweg van het bedrijvenpark, De Hoge Steenweg, zal afnemen. In dat kader is tevens een herinrichting van deze weg gepland.

Streefbeeld. Bereikbaarheid en goede ontsluiting van bedrijven is bepalend voor de inrichting. Een rustige en eenduidige openbare ruimte is belangrijk als tegenhanger van de diversiteit aan bedrijvigheid. Een functionele inrichting met materialen van basiskwaliteit die wel geschikt zijn voor de specifieke verkeersfunctie (vrachtverkeer). Het groen bestaat voornamelijk uit bomen in gras. Voor het beheer geldt een kwaliteitsniveau C. Bedrijven kunnen zelf of via parkmanagement de openbare ruimte op een hoger kwaliteitsniveau te brengen. Streefbeeld voor de openbare ruimte en het bijpassende onderhoud worden in samenspraak met ondernemers bepaald. Momenteel werkt de gemeente, in samenwerking met het parkmanagement, aan een revitalisering van het bedrijvenpark Kaatsheuvel-west. Vanuit die samenwerking zijn ondernemers ook bereid om een bijdrage te leveren aan het onderhoud van de openbare ruimte.

5. Buitengebied

De gemeente Loon op Zand is een uitgesproken groene en landelijke gemeente met grote diversiteit aan karakteristieke landschappen en recreatieve trekkers. Dit maakt de gemeente tot een aangename en gewilde plek om te wonen, werken en recreëren. Een belangrijk doel in de Structuurvisie is om deze waarden in de toekomst te behouden en zo veel mogelijk te versterken.

Bij het beheer van de openbare ruimte houden we nadrukkelijk rekening met dat doel. Onder andere door in te zetten op herkenbare groenstructuren en veilige recreatieve fietsroutes. De in de Structuurvisie genoemde thema's van het buitengebied, zoals natuur en landschap, recreatie en toerisme en de infrastructuur hebben een nauwe samenhang met elkaar. De integrale aanpak van het beheer van de openbare ruimte in het buitengebied zal deze samenhang versterken. Beheer van bijvoorbeeld fietsroutes en wegen in het buitengebied worden afgestemd op recreatieve ontwikkelingen en behoud van de groene landelijke omgeving. Met de regionale samenwerking op dit gebied zorgen we ervoor dat deze samenhang ook over de gemeentegrenzen wordt geborgd. Daarbij is de bereikbaarheid (ontsluiting en parkeermogelijkheden) van alle voorzieningen in het buitengebied heel belangrijk. Functionele infrastructuur met een inrichting die past bij de landelijke omgeving is hierbij onze inzet. Hoofdstructuren van wegen en groen beperken zich niet tot de kernen maar lopen vaak door in het buitengebied. Groen is uitermate geschikt om de kernen en het omliggende landschap met elkaar te verknopen. Daarom wordt ingezet op herkenbare bomenstructuren die passen binnen het landschappelijke karakter van die plek.

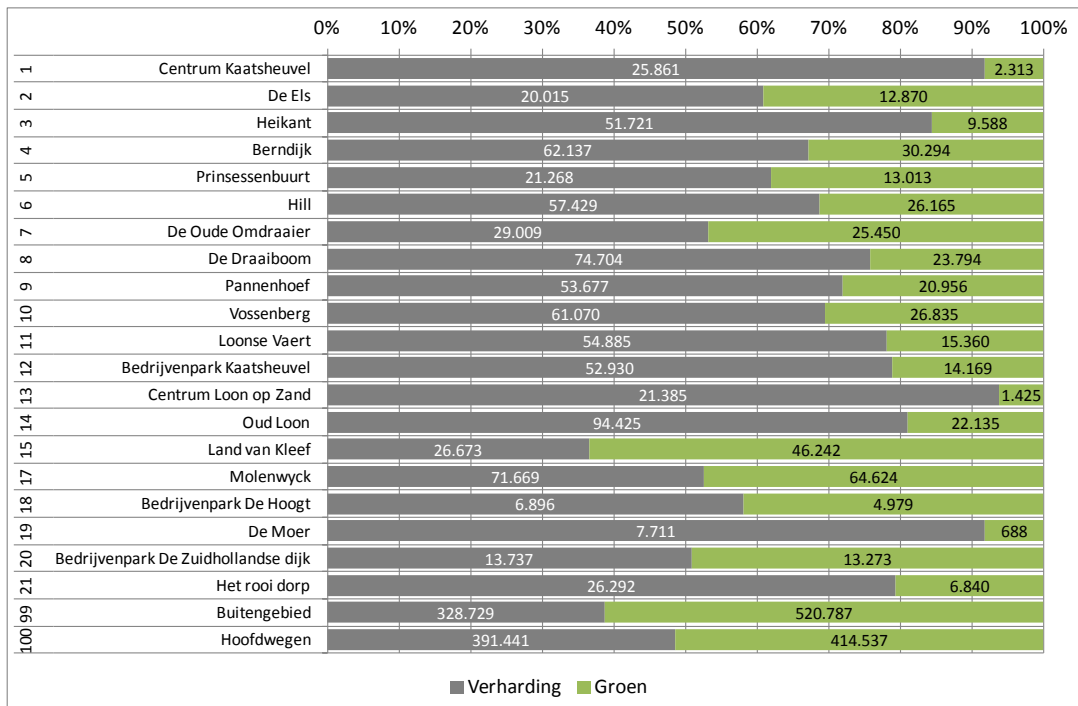
3.3 Het te onderhouden areaal openbare ruimte

Het areaal van de openbare ruimte is verdeeld in de onderdelen verharding en groen met daarin verschillende onderhoudselementen als riolering, lichtmasten, bomen en speelvoorzieningen. De hoeveelheden van alle te beheren elementen zijn opgenomen in beheersystemen en daarmee inzichtelijk. De gemeente beheert in totaal 287 ha openbare ruimte met daarin de afzonderlijke lijnelementen en puntelementen die niet als oppervlak worden aangeduid. Daarnaast gaat onder de noemer verkeer veel aandacht uit naar de bereikbaarheid en veiligheid van gebieden en voorzieningen. Voor de afvalinzameling zijn ook voorzieningen in de openbare ruimte die invloed hebben op het beheer. Deze aspecten worden niet in oppervlak uitgedrukt.

Asfalt (en beton)	556.462 m ²	Overige onderhoudselementen	
Straatstenen en tegels	997.204 m ²	Sloten	79,7 km
Totaal verharding	1.553.666 m²	Riolering (vrijvalriolen)	202,0 km
Extensief groen	1.121.247 m ²	Straatkolken	8.819 st
Intensief groen	195.092 m ²	Lichtmasten	5.638 st
Totaal groen	1.316.339 m²	Verkeersborden (bij benadering)	5.200 st
		Bomen	13.462 st
		Speelplekken	60 st
Totaal openbare ruimte	2.870.005 m²		

Figuur 2 Samengevat overzicht arealen openbare ruimte in beheer van gemeente Loon op Zand

Uitgaande van het aantal woningen in onze gemeente beheren we gemiddeld 307 m² openbare ruimte per woning. De arealen van de hoofdwegen en het buitengebied zijn daarbij meegerekend. Iedere woning heeft bij deze cijfers gemiddeld 166 m² openbare verharding en 141 m² groen tot zijn beschikking. De verschillen zijn groot per kern en ook per buurt. Zo bedraagt de openbare ruimte in de kern van Kaatsheuvel gemiddeld 121 m² per woning, in Loon op Zand gemiddeld en 143 m² per woning en in de kern van De Moer slechts 42 m² per woning. Dit laatste heeft te maken met de landelijke ligging en veel particulier grondoppervlak. Figuur 4 op de volgende pagina laat de verhoudingen tussen de grijze en groene openbare ruimte voor de verschillende buurten zien. Duidelijk is dat de openbare ruimte in de centra van Kaatsheuvel en Loon op Zand en De Moer als geheel als ‘stenig’ mogen worden aangeduid: meer dan 90% van de openbare ruimte is hier verhard. De openbare ruimte in de woonbuurten is gemiddeld tussen de 60% en 70% verhard. Op de bedrijvenparken is die verhouding ongeveer 75-25%. Opvallend is het relatief grote aandeel groen op het bedrijvenpark De Hoogt.

Figuur 3 Verdeling 'grijze en groene openbare ruimte' per gebiedsdeel van de IBOR-nota

4. Gedifferentieerd beheer

4.1 Inleiding

De ontwikkelingen op beheergebied maken nieuwe keuzes noodzakelijk. We willen duidelijkheid over het onderhoudsniveau dat de komende jaren wordt gehanteerd. Vanuit de integrale benadering is het ook wenselijk dat de openbare ruimte (verharding, groen, riolering, openbare verlichting, etc.) op eenduidige wijze wordt aangepakt. Daarnaast zijn keuzes gewenst, om bij het beheer te kunnen differentiëren per gebied. Hierbij is het nodig om het onderhoudsniveau per gebied vast te stellen.

Het beheer in onze gemeente was in het verleden traditioneel van aanpak. Over de hele gemeente werd hetzelfde onderhoud uitgevoerd met maatregelen die in bestekken duidelijk waren omschreven. Afgelopen jaren heeft het kwaliteitsgestuurd beheer zijn intrede gedaan. Uitgangspunt hierbij is dat het onderhoud wordt genormeerd naar een aantal onderhoudsniveaus (van hoog naar laag A, B, C en D). In onze gemeente was er tot nu toe geen duidelijk kader voor het toepassen van onderhoudsniveaus. Hierdoor kon afgelopen jaren, om financiële redenen, het onderhoudsniveau op onderdelen stelselmatig worden verlaagd.

Om duidelijkheid te geven over het gewenste toekomstige onderhoudsniveau, heeft de gemeenteraad eind 2013 besloten om gedifferentieerd beheer door te voeren. Hierbij zijn per deelgebied de onderhoudsniveaus vastgesteld. In dit hoofdstuk wordt hier nader op ingegaan.

4.2 Gedifferentieerd beheer

Bij gedifferentieerd beheer wordt per deelgebied maatwerk geleverd in het beheer van de openbare ruimte. Het ene deelgebied krijgt dan een hoger of lager onderhoudsniveau dan het andere. Het doel hiervan is dat beeldbepalende plekken extra aandacht kunnen krijgen en andere plekken wat minder. Ook kan het onderhoud beter worden afgestemd op het gebruik van de openbare ruimte. Met gedifferentieerd beheer bepalen we hoe de beschikbare middelen met het meeste resultaat (tevredenheid en leefbaarheid) kunnen worden ingezet.

Aandachtspunten bij gedifferentieerd beheer zijn;

- Differentiatie in het beheer heeft vooral betrekking op het verzorgende onderhoud. Dit duiden we als *'maatschappelijk beheer'*. Bijvoorbeeld het schoonhouden van de straten en het dagelijkse onderhoud van het groen. Het maatschappelijk beheer bepaalt veelal de leefbaarheid en algemene tevredenheid over de openbare ruimte;
- De gemeente moet met beheer voorkomen dat sprake is van kapitaalsvernietiging. Ook moet de gemeente voldoen aan wettelijke verplichtingen, op het gebied van volksgezondheid (riolering, afvalinzameling) en veiligheid. We noemen dit *'kapitaalsgericht beheer'*. Bij het beheer van de riolering en bij het waarborgen van de verkeersveiligheid valt moeilijk te differentiëren;

- Bij gedifferentieerd beheer is het ook belangrijk rekening te houden met de inrichting. Sommige materialen vragen meer onderhoud dan andere. Kleine elementenverharding is intensiever in onderhoud dan stoeptegels. Leilindes of een rozenperk kunnen ook niet zomaar minder worden onderhouden zonder dat kapitaalsvernietiging optreedt. Het is belangrijk om hiermee rekening mee te houden.

Om de gewenste onderhoudsniveaus per deelgebied te bepalen zijn eerst de beschikbare onderhoudsbudgetten in beeld gebracht (paragraaf 4.3). Daarna zijn de onderhoudskosten bij de verschillende niveaus geraamd (paragraaf 4.4). Dit gebeurt door het areaal te vermenigvuldigen met normatieve eenheidsprijzen voor onderhoud. Vervolgens zijn deze kosten per deelgebied inzichtelijk gemaakt.

4.3 Beschikbare middelen voor beheer openbare ruimte

Figuur 5 laat zien dat er in de begroting van 2013 in totaal afgerond € 3.720.000,- beschikbaar is voor de uitvoering van onderhoud van de openbare ruimte¹. Het gaat hier om de budgetten die beschikbaar zijn voor de uitvoering van het totale onderhoud, inclusief de budgetten die nodig zijn voor de voorbereiding van werken, advisering, regievoering en bewonerscontacten.

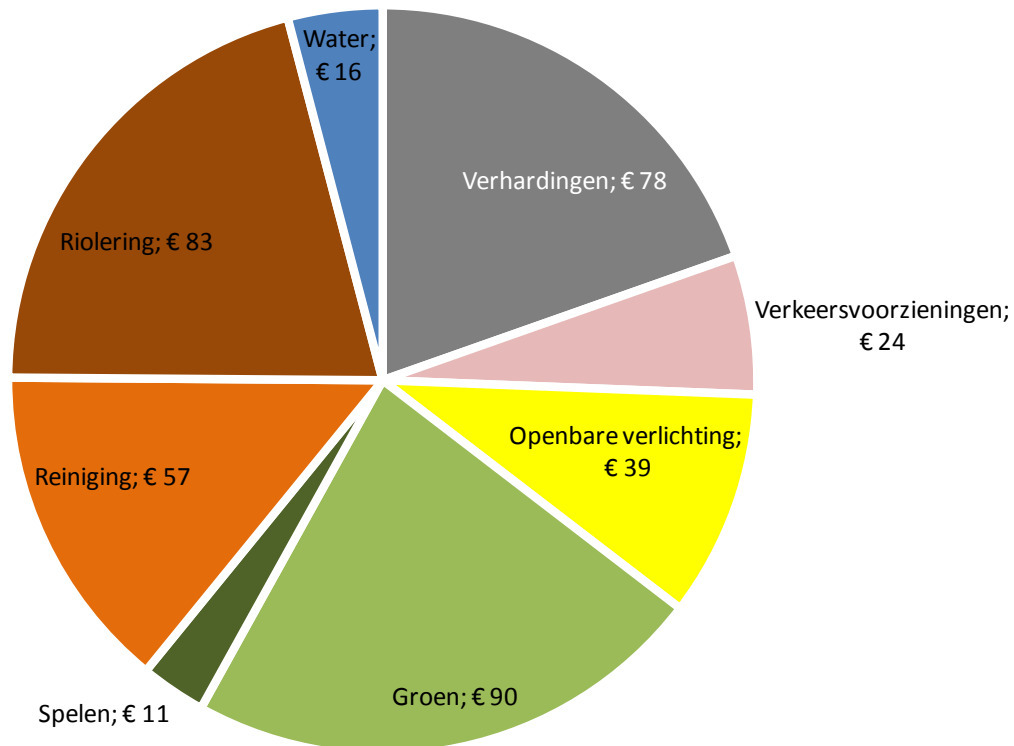
Onderhoudsgroep	Totaal
Verhardingen	€ 729.549
Verkeersvoorzieningen	€ 223.200
Openbare verlichting	€ 364.256
Groen	€ 842.709
Spelen	€ 105.144
Reiniging	€ 529.101
Riolering	€ 773.664
Water	€ 152.028
Totaal	€ 3.719.651

Figuur 4 Beschikbare onderhoudsbudgetten openbare ruimte gebaseerd op exploitatiebegroting 2013. De budgetten voor geactiveerde projecten (in termen van kapitaalslasten) zijn NIET inbegrepen.

¹ Om de uitvoeringsbudgetten voor het onderhoud van de openbare ruimte in beeld te krijgen is de begroting 2013 geanalyseerd. Hierbij zijn de budgetten zodanig gefilterd dat alleen de middelen voor de daadwerkelijke uitvoering van beheer- en onderhoud van de openbare ruimte te zien zijn (domein openbare ruimte). De budgetten die niet specifiek bedoeld zijn voor de instandhouding van openbare ruimte zijn buiten beschouwing gelaten. Voorbeelden van 'overige domeinen' zijn de inzameling van huishoudelijk afval, verkeersbeleid, milieu en ongediertebestrijding. Ook niet beïnvloedbare kosten uit de begroting, zoals kapitaalslasten, reserveringen, overhead en inkomsten uit subsidies zijn niet meegerekend in de hier getoonde overzichten.

Beschikbaar budget per woning

Het uitvoeringsbudget van € 3.720.000,- betekent dat de gemeente Loon op Zand gemiddeld € 398 per woning uitgeeft aan het beheer en onderhoud van openbare ruimte.

Figuur 5 Beschikbare budgetten per woning

Figuur 7 geeft een indruk van hoe deze bedragen zijn gepositioneerd in vergelijking met Nederlandse gemeenten. De vergelijking laat zien dat Loon op Zand anno 2013 zich iets onder het gemiddelde bevindt. Dit overzicht is exclusief de budgetten voor riolering, omdat de financiering van de GRP's per gemeente sterk verschilt en daardoor een vergelijking lastig is.

Onderhoudsgroep	Loon op Zand 2013	Benchmark – hoogste	Benchmark - laagste
Verhardingen	€ 78	€ 115	€ 75
Verkeersvoorzieningen	€ 24	€ 37	€ 8
Openbare verlichting	€ 39	€ 41	€ 13
Groen	€ 90	€ 118	€ 106
Spelen	€ 11	€ 21	€ 6
Reiniging	€ 57	€ 69	€ 45
Water	€ 16	€ 34	€ 9
TOTAAL	€ 315	€ 425	€ 262

Figuur 6 Budget per woning t.o.v. diverse Nederlandse gemeenten (bron: database PLAN terra). Weergegeven zijn de budgetten inclusief de kosten voor alle organisatie (binnendienst) van het uit te voeren onderhoud

Areaaluitbreidingen

Het kostenkengetal per woning dat op de vorige pagina is besproken, is een graadmeter voor het aanpassen van de onderhoudsbudgetten na areaaluitbreiding. Als nieuwbouw- of inbreidingsplannen worden opgeleverd dan wordt de openbare ruimte toegevoegd aan het beheerareaal. Om dat onderhoud mogelijk te maken moet het onderhoudsbudget jaarlijks worden aangepast. Dit kan door dit kengetal te vermenigvuldigen met het aantal opgeleverde woningen in dat jaar.

Een andere mogelijkheid om kosten van areaaluitbreiding door te voeren is, door het toegenomen oppervlak te vermenigvuldigen met een kostenkengetal per m². Hiermee kunnen de daadwerkelijke onderhoudskosten van het areaal specifieker worden berekend volgens de vastgestelde onderhoudsniveaus. Bij het betreffende project kunnen de toekomstige onderkosten worden berekend waarna deze worden doorgevoerd in de begroting.

4.4 Huidige onderhoudskosten per deelgebied

Voor gedifferentieerd beheer is inzicht nodig in de onderhoudskosten per deelgebied. Voor een heldere vergelijking zijn eerst de huidige onderhoudskosten verdeel over de deelgebieden. Vervolgens zijn in paragraaf 4.5 de kosten geraamd bij de gewenste onderhoudsniveaus per deelgebied.

Kosten per deelgebied bij het huidige beheer.

In figuur 8 zijn de huidige onderhoudskosten verdeeld naar de deelgebieden te zien. Uitgangspunt voor dit overzicht is dat de gehele openbare ruimte (nog) op eenzelfde kwaliteitsniveau wordt onderhouden op basis van de budgetten die nu beschikbaar zijn (dus geen differentiatie). De kostprijzen per m² openbare ruimte (de één-na-laatste kolom) variëren wel, omdat de bestaande inrichting in de deelgebieden verschillen. Zo heeft bijvoorbeeld het ene deelgebied meer groen dan het andere. Ook de kostprijs van het groen (3e kolom) verschilt per deelgebied, doordat deze afhankelijk is van het aantal bomen dat in een gebied per oppervlak groen aanwezig is. In het centrum waar veel bomen in verharding staan is die prijs voor groen dus hoog (weinig oppervlak aan groen en hoge kosten). De verhoudingen tussen intensief en extensief te onderhouden groen is daarbij ook van invloed (rozenperken versus bosplantsoen).

Verder is de kostprijs voor verhardingen in gebieden met veel asfaltwegen hoger dan in woonbuurten en het centrum. Kosten voor het onderhoud van bovenwijkse voorzieningen zoals de gemalen, het beheersen van het grondwater en de gladheidsbestrijding zijn niet te verdelen over deelgebieden. Voor een duidelijke kostenvergelijking zijn deze wel in het totaaloverzicht meegenomen

Uitgaande van het totaal beschikbaar budget van € 3.719.651,00 is er **een gemiddeld budget van € 1,30 per m² openbare ruimte.**

Gebiedstype	Verharding	Groen	Totaal per m2 OR	Budget
Centrum	€ 0,41	€ 3,28	€ 2,09	€ 124.063
Woonbuurten	€ 0,41	€ 1,48	€ 1,62	€ 1.696.623
Bedrijvenpark	€ 0,53	€ 0,51	€ 1,52	€ 161.415
Buitengebied	€ 0,54	€ 0,15	€ 0,70	€ 591.751
Hoofdwegen	€ 0,51	€ 0,54	€ 0,88	€ 709.056
SUBTOTAAL	€ 0,47	€ 0,64	€ 1,14	€ 3.282.908
Bovenwijken: gemalen, gladheidsbestrijding, grondwater, etc.				€ 436.743
TOTAAL-GENERAAL			€ 1,30	€ 3.719.651

Figuur 7 Enkele uitvoeringsbudgetten verdeeld naar deelgebieden.

4.5 Onderhoud en kosten vanaf 2016

Onder de noemer van ‘gedifferentieerd beheer’ is in 2013 een heroriëntatie gemaakt van het beheer van de openbare ruimte. Uitgangspunt is dat de gemeente een minimaal onderhoudsniveau waarborgt. Dat minimale niveau is gebaseerd op:

- het voorkomen van kapitaalsvernietiging;
- het hebben van functionele en veilige openbare ruimte;
- het garanderen van de volksgezondheid.

Daarnaast willen we invulling geven aan de ambities uit de structuurvisie door de centra in de kernen een hoger kwaliteitsniveau toe te kennen en de entrees een representatieve uitstraling te geven. Ook beogen we de burger meer bij het beheer van de openbare ruimte te betrekken. Door te variëren met de onderhoudsniveaus is gekeken hoe bovenstaande uitgangspunten met de huidige middelen kunnen worden gerealiseerd. Hiervoor zijn in 2013 een aantal scenario’s verkend. De gemeenteraad heeft hierna de volgende onderhoudsniveaus vastgesteld.

Centrum	Woonbuurten	Bedrijvenparken	Hoofdwegen	Buitengebied
A+	C+	C+	B	C

In woonbuurten, het buitengebied en bedrijvenparken is het niveau bewust sober gekozen. De centra en hoofdwegen krijgen daarmee meer aandacht. De plus betekent dat bewoners en ondernemers gelegenheid krijgen om iets extra’s te doen. Zij kunnen zich desgewenst actief inzetten om in delen van hun buurt hogere niveaus te realiseren. Bijvoorbeeld bij de groenomvormingen kunnen bewoners ervoor kiezen om het ‘duurdere’ groen te houden als zij zelf voor het onderhoud zorgen.

Met deze participatiemogelijkheid is ervan uitgegaan dat de gemeente een enthousiasmerende en faciliterende ondersteuning biedt om de mensen over de streep te trekken. Niet alle bewoners en ondernemers zullen uit zichzelf een actieve betrokkenheid tonen op het moment dat de gemeente de onderhoudsniveaus in de openbare ruimte terugschroeft. Dat is een ervaring die we hebben binnen ‘Samenwerkendewijk’ en horen we ook terug van andere gemeenten. Daarom zijn aanvullende kosten geraamd die verband houden met een actieve

ondersteuning en promotie van de gewenste bewonersparticipatie. Die pluskosten zijn bepaald door 25% van het kostenverschil tussen twee onderhoudsniveaus op te nemen voor participatie. Op deze manier wordt een totaal 'participatiebudget' geraamd van afgerond € 113.000,-. In figuur 9 staan de berekende kosten van het gedifferentieerd beheer zoals dat door de raad is vastgesteld. Hierin is te zien dat er een tekort is in de beschikbare budgetten.

	Beschikbare budgetten	Participatie-budget	Gediff. beheer	Vershil
Centra A	€ 124.063	€ 7.887	€ 168.168	€ -51.992
Woonbuurten C	€ 1.696.623	€ 97.652	€ 1.563.817	€ 35.154
Bedrijvenparken C	€ 161.415	€ 7.375	€ 150.077	€ 3.964
Hoofdwegen B	€ 709.056		€ 843.339	€ -134.282
Buitengebied C	€ 591.751		€ 577.023	€ 14.727
Bovenwijken	€ 436.743		€ 436.743	€ 0
Totaal	€ 3.719.651	€ 112.914	€ 3.739.167	€ -132.429

Figuur 8 Berekende beheerkosten ten opzichte van beschikbare budgetten (begroting 2013, incl VAT)

Volgens de meerjarenbegroting 2014-2017 zijn de beschikbare budgetten ook in 2014 en 2015 niet toereikend om dit beheer met het participatiebudget te realiseren. Vanaf 2016 zijn de budgetten wel toereikend door een aanvulling in de voorziening wegen.

jaar	2014	2015	2016	2017
Vershil	€ - 123.617	€ - 123.617	€ + 11.383	€ + 11.383

Gevolgen van gedifferentieerd beheer ten opzichte financieel perspectief in meerjarenbegroting 2014-2017

Daarom is door de raad besloten om in 2014 en 2015 het huidige budgetgestuurd beheer voort te zetten en pas vanaf 2016 gedifferentieerd beheer in te voeren. Er is dan nog wel een herverdeling van de budgetten nodig voor de verschillende beheeronderdelen. Het tekort op wegen en groen kan worden opgeheven met de overschotten op andere onderdelen. Door alle beschikbare middelen te ontschotten en te verdelen op basis van behoefte zijn de beschikbare middelen vanaf 2016 voldoende om de vastgestelde beheerniveaus te realiseren.

Conclusie

In 2014 en 2015 wordt het huidige budgetgestuurd onderhoud voortgezet. Burgerparticipatie in de openbare ruimte gaan we verder ontwikkelen binnen de beschikbare budgetten. Vanaf 2016 wordt de openbare ruimte onderhouden volgens de onderhoudsniveaus per deelgebied, zoals de raad in december 2013 heeft vastgesteld. Daarbij is een bedrag beschikbaar voor het faciliteren van burgerparticipatie.

5. Participatie

5.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt beschreven van hoe de gemeente Loon op Zand de participatie van bewoners en ondernemers verder wil ontwikkelen. Het gaat hierbij om participatie bij de inrichting en het beheer van de openbare ruimte.

In 2009 is het concept Samenwerkendewijk van start gegaan. Hierbij gaat het er om dat bewoners samen met professionele instanties werken aan de leefbaarheid van hun buurt. In het coalitieakkoord 2010- 2014 is de intentie uitgesproken hier verdere stappen in te zetten zodat de leefomgeving de sociale structuur kan ondersteunen. “Wij investeren verder in wijkgericht werken: in mensen buurten en wijken om inwoners actief te betrekken bij leefbaarheid en leefomgeving”. Aanvankelijk lag de nadruk vooral op het sociale domein terwijl voor het fysieke domein pas de laatste jaren initiatieven zijn ontstaan. Het verbinden van het sociale domein met het fysieke domein, oftewel de koppeling van Samenwerkendewijk met het beheer, is nu een belangrijke opgave.

Het IBOR is het kader waarin het beheer en de participatie de nodige samenhang krijgen. Bij gedifferentieerd beheer is gekozen voor onderhoudsniveaus waarin burgerparticipatie een belangrijke rol speelt. De gemeente levert een basisniveau en de bewoners en bedrijven krijgen de mogelijkheid om hieraan iets extra's toe te voegen.

5.2 Doelen en uitgangspunten

Met participatie in de openbare ruimte willen we burgers meer betrekken bij het beheer van hun leefomgeving. Uiteindelijk streven we hiermee naar;

- Betrokken bewoners en ondernemers, die zich verantwoordelijk voelen voor hun woon- en werkomgeving,
- Leefbare buurten en aantrekkelijke centra;
- Samenwerking met instanties waarbij we denken vanuit het belang van de burger;
- Verbeterde communicatie en dienstverlening ;
- Dat bewoners meer inzicht en begrip krijgen voor het beheer en de taken die nodig zijn om hun buurt schoon, heel en veilig te houden;
- Dat bewoners vaker zelf aan de slag gaan en minder vaak de actie bij de gemeente zoeken.

Duidelijk is dat bewoners veel kennis van hun woonomgeving hebben en vanuit die kennis hun vragen stellen of met initiatieven komen. Bij de uitwerking van burgerinitiatieven hebben mensen vaak behoefte aan informatie en advies. Door het samenbrengen van de vraag van

bewoners en de expertise van professionals van de gemeente kunnen goede resultaten worden bereikt. Duidelijke kaders waarbinnen burgers meer ruimte krijgen, geven houvast en helderheid over de mogelijkheden. Kaders helpen ook om duidelijkheid te scheppen over verwachtingen over en weer. Binnen Samenwerkendewijk is al veel ervaring opgedaan in de samenwerking met bewoners. In 2013 zijn ook enkele pilots gestart voor participatie in de openbare ruimte. Deze ervaringen gebruiken we voor de verdere ontwikkeling van de burgerparticipatie. We zien dit als groeimodel waarbij de betrokkenheid moet groeien en burgers op onderdelen meer taken kunnen overnemen. Om dit binnen een helder kader te kunnen vormgeven hanteren we de volgende uitgangspunten:

Samenwerking met instanties en burgers

- We gaan *budgetneutraal* te werk. Participatie is niet bedoeld als bezuinigingsmaatregel maar buiten het bestaande budget voor ‘samenlevingsinitiatieven’ zijn ook geen extra middelen beschikbaar om burgerinitiatieven te ondersteunen. Tot 2016 faciliteren we met beschikbare budgetten vanuit Samenwerkendewijk en binnen de bestaande onderhoudsbudgetten. Vanaf 2016 is wel extra budget beschikbaar om burgeracties in de openbare ruimte te stimuleren. De ondersteuning richt zich op advisering bij de plannen en het beschikbaar stellen van materiaal. Ook gaan we voor samenwerking waarbij het reguliere beheer wordt gecombineerd met inzet van burgers.
- *De aanpak sluit aan bij de huidige situatie van onze gemeente.* Dat betekent dat we gebruik maken van de bestaande ‘ingangen’ om de burgers te bereiken en waar zij de gemeente kunnen bereiken. We denken bijvoorbeeld aan de wijkteams, buurtpreventieteams en de parkmanager. Ook houden we rekening met de verschillen in identiteit en sociale structuur per buurt.

- We gaan uit van *het initiatief en de eigen kracht van burgers*. De burger neemt het initiatief. De gemeente denkt op een positieve manier mee en faciliteert binnen de kaders. We beginnen kleinschalig met zaken die dicht bij de mensen staan. We gaan ervan uit dat burgers hun initiatief volledig zelf kunnen organiseren en uitvoeren. Ook de contacten met hun buurtgenoten voor het plan onderhouden zij zelf. Mensen herkennen zich in deze aanpak waardoor er draagvlak en continuïteit ontstaat. Ondernemersorganisaties hebben meer mogelijkheden om brede acties te initiëren en uit te voeren. Eventueel kan, met de opgedane ervaring, de participatie op termijn verder worden uitgebouwd.
- *Maatwerk per initiatief*. Elk initiatief en elke situatie vragen om een andere aanpak. We zijn daarom flexibel in het mogelijk maken en ondersteunen van plannen. De verschillende inzet van burgers kan tot gevolg hebben dat niveaus in buurten gaan verschillen. Ook hierin zijn we flexibel maar zorgen we in alle buurten voor het basisniveau.
- *Overeenkomsten*. Bij initiatieven waarbij burgers langere perioden onderhoud willen doen worden overeenkomsten gemaakt. Hierin staan afspraken zodat burgers en gemeente weten wat ze van elkaar kunnen verwachten.

5.3 Partners in participatie

Het bevorderen van participatie in de openbare ruimte vraagt voor verschillende groepen burgers om een specifieke aanpak. De aandacht wordt gericht op de volgende doelgroepen:

- Ondernemers in de hele gemeente, al dan niet georganiseerd (SOL);
- Parkmanagement dat de belangen van bedrijven behartigt;
- Partners van Samenwerkendewijk;
- Buurtpreventieteams;
- Bewoners in woonbuurten en het buitengebied;
- Jeugdigen, van basisscholen en jongerenorganisaties.

Deze groepen hebben vaak verschillende belangen en andere mogelijkheden om een bijdrage te leveren aan het beheer van hun omgeving. Voor bedrijven op bedrijvencentra en ondernemers in de centra is bereikbaarheid en representatie een belangrijk doel. Zij kunnen georganiseerd initiatieven ontwikkelen en deze uitvoeren. Parkmanagement en de ondernemersorganisaties zijn een prima ingang voor de samenwerking. Bewoners in woonbuurten daarentegen acteren in kleinere groepen en richten zich vooral op hun directe woonomgeving. Het platform om met bewoners samen te werken zijn de wijkteams en buurtpreventieteams van Samenwerkendewijk. De jeugd heeft vooral belang bij een veilige omgeving om in te spelen en zich te verplaatsen. Via scholen, de jeugdgemeenteraad, sportverenigingen en jongerenorganisaties kunnen we de jeugd bereiken.

5.4 Participatievormen

Participeren in de openbare ruimte kan in vele vormen. De mogelijkheden verschillen per onderwerp. Van meeweten, mee beoordelen, meedenken, meebeslissen naar meedoen. In onderstaande figuur is aangegeven welke rollen burgers bij verschillende participatievormen

kunnen innemen. Hierbij is het standpunt dat de ene vorm van participatie niet beter is dan de ander, maar dat er verschillen zijn in de mate van participatie. We geven de verschillende participatievormen dan ook bewust niet weer als een ladder.

Ondanks dat verschillende vormen van participatie naast elkaar bestaan hebben ze allemaal tot gevolg dat de betrokkenheid toeneemt. Over het algemeen leidt dit tot een hogere tevredenheid bij bewoners en ondernemers. Belangrijk hierbij is dat door de participatie de bewoner of ondernemer zich medeverantwoordelijk voelt.

meeweten	meebeoordelen	meedenken	meedoen	meebetalen
Je OOR te luister leggen	Een OOGJE in het zeil houden	Je HERSENS gebruiken	Je HANDEN uit de mouwen steken	Je PORTEMONNEE trekken
				

Afhankelijk van het onderwerp zal elke groep participanten zijn eigen keuze maken in welke vorm hij een bijdrage levert. Deze bijdrage kan op meerdere niveaus van passief tot actief. Onderstaande tabel geeft hiervan een indruk.

Mogelijkheden voor burgers om een bijdrage te leveren aan het verbeteren en beheren de openbare ruimte						
	4	Zelf informatie verspreiden	Actief zelf verzamelen van informatie meningen over de openbare ruimte	meebeslissen	Structureel uitvoeren van werkzaamheden in bepaald gebied	structurele financiële bijdrage voor beheer bepaald gebied
	3	Bijdrage leveren aan verzamelen van (nieuwe/eigen) informatie	Deelnemen aan het schouwen van de openbare ruimte	co-producen	Organiseren van acties, betrekken van medebewoners	Organiseren sponsoracties
	2	actief op zoek naar gemeentelijke informatie	Deelnemen aan burgerpanels / enquetes	adviseren	Adopteren van objecten v.b. afvalbak	Periodieke bijdrage voor de een bepaald object / voorziening
	1	(passief) aangeboden informatie verwerken	Servicelijn bellen/ melding doen via internet	raadplegen	incidenteel bijdragen aan een actie	éénmalige bijdrage / donatie
Soort bijdrage		meeweten	meebeoordelen	meedenken	meedoen	meebetalen
		Je OOR te luister leggen	Een OOGJE in het zeil houden	Je HERSENS gebruiken	Je HANDEN uit de mouwen steken	Je PORTOMONNEE trekken

De gemeente zal bij projecten of onderhoud in de openbare ruimte kaders en uitgangspunten meegeven zodat duidelijk is wat de mogelijkheden zijn. In de volgende paragraaf wordt ingegaan op de domeinen waar we de participatie verder willen ontwikkelen.

5.5 Participatie, hoe dan?

Participatie kan op verschillende manieren maar ook bij verschillende onderwerpen. Initiatieven en ideeën van burgers zijn hierbij het uitgangspunt. De inzet van burgers is echter niet afdwingbaar. Het is daarom ook niet duidelijk hoe de participatie zich exact zal ontwikkelen. We volgen de weg naar het doel en sturen bij waar dat nodig is.

Bron figuur; beleidsnota “geef ze de (openbare) ruimte” Nijmegen

Wij vinden het belangrijk dat bij participatie geen valse verwachtingen worden gewekt. We richten ons daarom vooral op goede wederzijdse communicatie en kleine participatiedoelen die dicht bij de burger staan. Zoals gezegd heeft de gemeente hierbij vooral een enthousiasmerende en faciliterende rol. De creativiteit en eigen inzet van de burger vormt de drijvende kracht. Bij de verdere ontwikkeling van participatie richten we ons op de volgende onderwerpen.

Communicatie

Goede samenwerking valt of staat bij de manier van communiceren. Op dit gebied gebeurt al veel maar voor grotere betrokkenheid en meer tevredenheid bij burgers is verbetering nodig. We gaan daarom vaker informeren over welk onderhoud op welk moment wordt uitgevoerd. Met goede communicatie hierover weten mensen wat ze kunnen verwachten en is er veelal meer begrip. Afhankelijk van de grootte en de impact van het project of de maatregelen, kiezen we een geschikte communicatievorm. Bij grote projecten worden informatie- of meedenkbijeenkomsten georganiseerd. Bij onderhoudsmaatregelen die grote impact hebben op een buurt worden bewoners gericht benaderd met informatiebrieven die huis aan huis

worden bezorgd. Hierbij wordt aangegeven wat in de buurt gaat gebeuren en welke inbreng bewoners kunnen hebben. Bij kleine en meer structurele maatregelen kan de communicatie ook via de gemeentesite en de duinkoerier . In sommige situaties kan persoonlijk contact nodig zijn voor goede communicatie. Ook facebook, Twitter en sites van buurtpreventieteams gaan we gebruiken omdat we hiermee een steeds bredere doelgroep kunnen bereiken (vooral jongeren). Daarnaast hebben diverse organisaties en verenigingen aangegeven een rol te willen spelen in de communicatie met belanghebbenden.

- Informatiebijeenkomsten en samenspraak
- huis aan huis brieven
- gemeentesite en de duinkoerier
- persoonlijk contact
- facebook, Twitter
- Sites en medewerking van Samenwerkendewijk en Buurtpreventieteams
- Communicatiemiddelen via ondernemersorganisaties en verenigingen

Ook is belangrijk dat de burger weet waar hij zelf informatie kan vinden. Goede bereikbaarheid via de site, de wijkteams of persoonlijk contact is hiervoor noodzakelijk. Voor duidelijke communicatie over beheer in de openbare ruimte wordt een communicatieplan opgesteld met richtlijnen en acties voor de verschillende communicatievormen met de burger.

Meedenken bij herinrichtingen van straat of buurt

Bij een herinrichting wordt de hele openbare ruimte in een straat of buurt opnieuw ingericht. Welke projecten (herinrichtingen) worden aangepakt ligt straks vast in het op te stellen meerjarenuitvoeringsplan van Infra. Als de randvoorwaarden voor een project door de gemeente zijn bepaald, worden burgers, ondernemers en instanties in een vroeg stadium bij het project betrokken om mee te denken in het ontwerp en de uitwerking van het plan. Van burgers wordt een actieve inbreng verwacht waarbij zij onderling overeenstemming moeten bereiken over de wensen ten aanzien van de inrichting. Burgers verwachten hierbij van de gemeente kaders en uitgangspunten maar willen binnen die kaders ook op onderdelen kunnen beslissen. We noemen dit proces ook wel samenspraak. Het is een proces waarbij in verschillende bijeenkomsten informatie wordt uitgewisseld en de herinrichtingsplannen tot stand komen.

Betrokkenheid via meldpunt woonomgeving

Opmerkingen of klachten over de openbare ruimte kunnen burgers, digitaal of per telefoon, melden bij het meldpunt woonomgeving. Elke melding wordt beoordeeld en afgehandeld door een vakspecialist bij de gemeente. Als de melder dat wil, wordt aan hem terugkoppelt wat met de melding wordt gedaan en wanneer.

Het meldpunt is een belangrijke informatiebron voor het beheer van de openbare ruimte. Om het meldingsysteem gebruiksvriendelijker te maken worden vereenvoudigingen

doorgevoerd. Ook de afhandeling en terugkoppeling van meldingen wordt verbeterd. Dit is onderdeel van het dienstverleningsconcept dat afdeling Infra in 2014 verder gaat uitwerken. De buitendienst van de afdeling krijgt hierin een belangrijke rol. Ook samenwerking tussen de afdeling en de BPT's is hierbij een essentieel onderdeel.

Burgerschauw

Burgerschauw is een manier waarbij burgers en instanties ter plaatse informatie uitwisselen over de beleving en het onderhoud van de buurt. Het beheer is erop gericht dat burgers de openbare ruimte veilig, functioneel en prettig ervaren. De beleving en mening van burgers zijn belangrijk om te bepalen welke beheermaatregelen moeten worden uitgevoerd. Met de input en bevindingen uit de schouw kan planmatig onderhoud voortdurend worden getoetst aan de wensen van burgers. De beheercirkel van "input burgers → beleid → beheer → uitvoering → evaluatie en input" is daarmee weer rond.

Burgerschauw in Oud Loon

De wijkcoördinatoren en Buurtpreventieteams (BPT's) zijn de aanjagers en organisatoren voor de burgerschauw. Afdeling Infra participeert hierin en verwerkt de resultaten uit de schouw in het onderhoud. De BPT's onderhouden het contact met de mensen in de buurt. Zij zijn voor ons extra ogen en oren in de wijk. Voor het beheer van de openbare ruimte en de uitwerking van het dienstverleningsconcept investeren we in een nauwe samenwerking met hen.

Adoptiegroen

Als meerdere bewoners het groen in een buurt zelf voor langere tijd willen onderhouden, dan kunnen zij dit groen adopteren. "Groen" is hierbij een ruim begrip omdat het ook om pleintjes, boomspiegels, speelplaatsen of afvalbakken kan gaan.

Een belangrijk doel van adoptie is dat bewoners meer betrokken raken bij hun woonomgeving en bij hun buurtgenoten. Door samen op te trekken bij initiatieven voor de buurt verbetert de

sociale samenhang en leefbaarheid. Bij adoptie hebben bewoners een gezamenlijk belang om hun omgeving volgens hun wensen te onderhouden. Het gaat dus niet om situaties waarbij een enkele bewoner een stuk grond naast zijn woning wil gebruiken. Hiervoor geldt het beleid voor snippergroen waarbij mensen de grond kunnen kopen of huren.

Samenwerking. Voor succes van adoptiegroen is de samenwerking tussen burgers, de wijkcoördinatoren en de afdeling Infra erg belangrijk. Elk verzoek vraagt om maatwerk en flexibiliteit. We beginnen daarom klein en zijn terughoudend in het scheppen van verwachtingen. De ervaringen uit enkele pilots in 2013 gebruiken we bij nieuwe initiatieven. Durven loslaten en vertrouwen hebben in de burger is nodig. Bijsturing gebeurt als dat nodig is.

Eigen kracht. Bij adoptie zetten bewoners zich in om zoveel mogelijk van hun ideeën zelf uit te voeren. De ervaring is dat mensen heel creatief zijn in het aanboren van hulpbronnen en middelen. Ook de communicatie tussen bewoners onderling wordt door hen zelf gedaan, eventueel met ondersteuning van Samenwerkendewijk. We gaan dus uit van eigen kracht.

Adoptiepilot in de Juweelstraat

Overeenkomst. In een adoptieovereenkomst worden duidelijke afspraken vastgelegd zodat betrokken partijen van elkaar weten wat ze kunnen verwachten. Het betreffen afspraken over;

- Samenwerking
- Ondersteuning door gemeente
- Wat kan wel en wat kan niet
- Wie doet wat
- Planning
- Onderhoud

Groenomvormingen

De groenomvormingen worden uitgevoerd om het openbaar groen onderhoudsvriendelijker in te richten en beter te laten aansluiten bij de vastgestelde onderhoudsniveaus. Dit gebeurt vanuit de gedachte dat de gemeente voor een basisniveau zorgt. In 2013 zijn de groenomvormingen gestart op locaties in het buitengebied en langs hoofdwegen. Op deze plaatsen

zijn om veiligheidsredenen geen mogelijkheden voor adoptie of zelfbeheer. In de woonbuurten worden de groenomvormingen in 2014 en 2015 uitgevoerd. Hierbij krijgen burgers wel de mogelijkheid om hieraan een eigen invulling te geven. Bewoners worden eerst geïnformeerd over de voorgenomen omvormingsplannen in hun buurt. In overleg met afdeling Infra kunnen zij de plannen wijzigen naar hun eigen wensen. Voorwaarde is dat hiervoor breed draagvlak is in de buurt en dat het onderhoud van dat groen door de bewoners zelf wordt gedaan. Zij kunnen dan het betreffende groen adopteren.

Schone buurt begint bij jezelf

Bij het schoonhouden van de openbare ruimte is vaak behoefte aan wat extra hulp van bewoners. Incidentele acties voor het opruimen van zwerfvuil, verwijderen van onkruid en vegen van de straat heeft een positief effect op de leefbaarheid. Als de buurt dit zelf organiseert kan de gemeente dit ondersteunen door beschikbaar stellen van gereedschap en ophalen van afval. Eind 2013 is in De Moer een succesvolle zwerfvuilactie uitgevoerd.

Uiteraard kunnen bewoners ook individueel meehelpen met verwijderen van onkruid in het plantsoen voor de deur. Het sneeuwvrij houden van de stoep en het opruimen van blad zijn bekende voorbeelden van waardevolle hulp. Hiervoor zijn geen afspraken nodig.

Via communicatie gaan we bewoners en ondernemers motiveren om af en toe de straat te vegen of speelplaatsen, bankjes en afvalbakken schoon te houden. Uitgangspunt bij zelfbeheer is dat de inrichting ongewijzigd blijft.

Actie zwerfvuil ruimen in De Moer

Toezicht en sociale controle

Om de veiligheid en gewenst gebruik van de omgeving te behouden is sociale controle nodig. De BPT's hebben ook hierbij een belangrijke rol. Zij zijn de contactpersonen voor de wijkagenten, Samenwerkenaadewijk en de gemeente. De BPT's kunnen mensen aanspreken op ongewenst gedrag maar ook complimenten geven bij goed gedrag. Gaandeweg kan een

positieve mentaliteitsverandering ontstaan in de buurt. Een groep omwonenden kan bijvoorbeeld afspraken met elkaar maken in de vorm van een ‘gedragscode’. De actie met basisscholen waarbij de ‘Golden Rules’ zijn gemaakt, is een mooi voorbeeld. Het ook mogelijk dat buurtgenoten afspraken maken over toezicht bij een speelplaats of parkje. Ouders en kinderen hebben belang bij een veilige en schone speelplaats en kunnen hierin zelf een bijdrage leveren.

Participatiemenukaart

Bewoners en ondernemers kunnen uiteenlopende acties voorstellen om de leefbaarheid te verbeteren en te helpen bij het onderhoud van de buurt. Om duidelijkheid te geven in de mogelijkheden stelt de gemeente met Samenwerkendewijk een menukaart op volgens voorbeeld uit Vlissingen. De menu’s op de kaart zijn mogelijke acties met bijbehorende aanpak en afspraken (spelregels). De menukaart kan groeien en variëren afhankelijk van de initiatieven en successen. Deze is opgebouwd uit wensen; “ik wil” een bloembak, kerstboom, afvalbak of bankje, en uit doe acties “ik doe” een boomspiegel onderhouden, de speelplaats schoonmaken of zwerfvuil opruimen. De kaarten zijn niet bindend bedoeld. We blijven flexibel om ruimte geven aan variatie en nieuwe ideeën.

6. Transparante kaders voor meerjarenuitvoeringsprogramma

6.1 Inleiding

Naast dagelijks onderhoud zijn grote herinrichtingsprojecten onderdeel van het beheer van de openbare ruimte. Voor de uitvoering van het beheer wordt de werkvoorraad en planning, van alle beheer- en actieplannen, integraal afgestemd. Ook ruimtelijke ontwikkelingen, de inbreng vanuit Samenwerkenaandewijk en plannen van andere instanties worden hierin meegenomen. Na zorgvuldige afweging komen we tot een meerjarenuitvoeringsprogramma (MUP) waarin staat welke projecten wanneer worden uitgevoerd. Bij de keuzes die we maken bij het opstellen van het MUP is transparantie erg belangrijk. Door helder te maken waarop we onze keuzes baseren hopen we op meer inzicht en begrip voor de aanpak van het beheer en de planning. Bij het maken van deze keuzes spelen zowel onderhoudstechnische, maatschappelijke en bestuurlijke afwegingen een rol. Op basis van deze afwegingen kunnen we komen tot een prioritering van onze werkzaamheden. Door dit hele proces zo transparant mogelijk te maken, creëren we een breed draagvlak. Hiervoor is een prioriteringsmethodiek bedacht die het kader vormt voor het opstellen van het MUP.

Afgelopen decennia stond vooral de technische staat van de openbare ruimte centraal bij het programmeren van grote werken (groot onderhoud en vervangingsprojecten). De afgelopen jaren is hierin een verschuiving opgetreden waarbij het gebruik en de beleving van de openbare ruimte een belangrijke rol is gaan spelen. De beleving kan soms verschillen van de technische staat. Zo kan het goed zijn dat een bewoner zich sterk ergert aan zwerfafval terwijl slijtage in het asfalt hem totaal niet opvalt. Dat wil niet zeggen dat de technische onderhoudsstaat helemaal niet meer belangrijk is, integendeel. Het vinden van een balans tussen de techniek, gebruik en beleving kan echter veel winst opleveren voor iedereen. Soms geldt bijvoorbeeld ook dat het aanpassen van het tijdstip van de werkzaamheden al een groot verschil kan maken in de beleving. Door meer in te spelen op het gebruik en beleving van bewoners en ondernemers stijgt de tevredenheid. Uiteindelijk blijven de gebruikers toch degene waar we het allemaal voor doen.

6.2 MUP en IJOR

In het meerjarenuitvoeringsprogramma (MUP) zijn projecten en groot-onderhoudsmaatregelen opgenomen die we de komende jaren in de openbare ruimte gaan uitvoeren. De aanleidingen voor deze projecten zijn divers. Het kan zijn dat een deel van de openbare ruimte technisch gezien niet meer voldoet. Dit zijn met name de projecten die worden voorgesteld op basis van het technisch/rationeel beheer. De aanleidingen kunnen echter ook liggen in een onvoldoende functionele geschiktheid van de openbare ruimte of een slechte belevingswaarde van de

openbare ruimte. Voorbeelden zijn de aanpak van verkeersonveiligheid en het verbeteren van de woonomgeving.

Het MUP heeft een planhorizon van 4 jaar. Dat wil zeggen dat voor 4 jaar is aangegeven in welk jaar projecten zijn gepland. De projecten buiten de planhorizon van 4 jaar worden zichtbaar gehouden in de zogeheten werkvoorraad. Het is de bedoeling dat het MUP jaarlijks wordt geactualiseerd, waarbij de planjaren één jaar verschuiven.

Naast de grote integrale projecten worden ook kleine plannen uitgevoerd die voortkomen uit de verschillende beheer- of actieplannen. Niet voor alle onderhoudswerkzaamheden is een integrale aanpak noodzakelijk. Te denken valt aan de herinrichting van een speelplaatsje, het vervangen van lichtmasten, of het herstraten van een fietspad.

De integrale projecten uit het MUP en de kleinere onderhoudsplannen worden elk jaar opgenomen in het integraal jaarprogramma openbare ruimte, het IJOR.

6.3 Prioriteringsmethodiek

Om de urgentie van verschillende projecten ten opzichte van elkaar te bepalen is een prioriteringsmethodiek bedacht die past bij onze ambities en doelen. Met behulp van deze methodiek berekenen we de prioriteit per project. Op basis van verschillende criteria krijgt een project een uiteindelijke score. In de methodiek wordt zowel gekeken naar een “inhoudelijk oordeel” en naar zogeheten “afwegingen op draagvlak”. Figuur 10 geeft een overzicht van de gebruikte criteria.

Inhoudelijk oordeel

1. Kwaliteit verhardingen
2. Kwaliteit groen
3. Kwaliteit riolering
4. Verkeer / gebruik OR
5. Beleving van de OR
6. Omvang

Afwegingen op draagvlak

7. Correctie o.b.v. bestuurlijk beleid
8. Correctie o.b.v. maatschappelijke wenselijkheid
9. Correctie o.b.v. externe randvoorwaarden
10. Correctie o.b.v. bijtelling vanwege uitstel

Figuur 9 **Overzicht van de criteria in de prioriteringsmethodiek**

Inhoudelijk oordeel

Voor elk project wordt aan de hand van een zestal criteria onderbouwd hoe groot de noodzaak is om dat project te starten (*het inhoudelijk oordeel*). We kijken daarbij afzonderlijk naar de onderhoudstoestand van verharding, groen, riolering, gebruik en beleving. Ook houden we rekening met de vraag hoeveel mensen last kunnen hebben van problemen op deze onderdelen (omvang) en in welke mate de problemen worden opgelost (effectiviteit).

De criteria zijn onderbouwd met kwalitatieve omschrijvingen in maatlatten (bijlage 3). Een score van 4 staat voor de meest ernstige situatie; een score van 1 geeft aan dat er een probleem is, maar slechts in beperkte mate. De verschillende scores worden per project berekend tot een samenvattende score voor het inhoudelijk oordeel.

Afwegingen op draagvlak

De inhoudelijke scores per project worden in de prioriteringsmethodiek gecorrigeerd op basis van zogeheten 'afwegingen op draagvlak'. Afwegingen op draagvlak geven de bestuurlijke en maatschappelijke belangen een plek in de uiteindelijke waardering van een project. Als afweging op draagvlak onderscheidt de methodiek:

- *Externe randvoorwaarden*: bijvoorbeeld de beschikbaarheid van subsidies, mogelijkheden van werk met werk maken met projecten van derden. Als deze randvoorwaarden aanwezig zijn, kan een project worden opgeplust of eventueel naar beneden worden bijgesteld;
- *Bestuurlijk beleid*: per project stellen we ons de vraag in welke mate een project bijdraagt aan de bestuurlijke beleidsvoornemens. Projecten die passen binnen één of meerdere specifieke beleidsuitgangspunten worden naar boven bijgesteld. Projecten die eventueel strijdig zijn met de uitgangspunten kunnen naar beneden worden bijgesteld;
- *Maatschappelijke wenselijkheid*: de meningen van bewoners en ondernemers krijgen ook een plaats binnen de prioritering. Medewerkers van de afdeling Infra zullen in nauwe samenspraak met de contactpersonen van 'samenwerkendewijk' inschatting gaan maken van maatschappelijke wenselijkheid rond de projecten.
- *Bijstelling vanwege uitstel*: Sommige projecten staan al enkele jaren in de werkvoorraad maar hebben een te lage score waardoor andere plannen voorrang krijgen. Het project wordt dus telkens uitgesteld. In zo'n situatie kan het project worden opgeplust.

De correcties op draagvlak (uitgedrukt op maatlatten van -2 tot en met +2) leiden tot een uiteindelijke prioriteitsscore.

In figuur 11 is een voorbeeld weergegeven van een project. De getallen en het bedrag hierin zijn fictief.

Meerjarenprogramma openbare ruimte

Projectnaam: Middelstraat Asfaltering en inrichting	Financieringsdeel door derden: €0
Oppervlakte: 2.500 m ²	Prioriteit: 89
€ 800.000	
Omvang	3
Verharding	3 Verzakkingen en veel herstelmaatregelen zichtbaar
Groen	1 Kwaliteit voldoet nog redelijk
Riolering	1 Verbeteren opp.afvoeren HWA
Verkeer/gebruik	3 Inrichting past niet bij gebruik
Beleving	2 Verouderd, toe aan vervanging
Bestuurlijk beleid	1
Maatschappelijke wenselijkheid	2 Veel klachten
Externe rand- voorwaarden	0
Bijtelling Vanwege uitstel	0

Vroegst mogelijke uitvoering:
Onvoorwaardelijk uitvoeren:
Project heeft relatie met:

Figuur 10 Voorbeeld van de uitwerking van de prioriteringsmethodiek voor een fictief project

6.4 Naar integrale onderhoudsbestekken

Het dagelijks of structureel onderhoud van de openbare ruimte blijft het belangrijkste onderdeel van het beheer. Dit onderhoud is zichtbaar voor de burger en hierbij is de directe dienstverlening naar de burger mogelijk met bijvoorbeeld afhandeling klachten.

Het structureel onderhoud gebeurt volgens contracten (bestekken) met externe partijen. Daarnaast heeft de uitvoerende dienst van afdeling Infra een rol bij het structureel onderhoud. Deze rol verschuift de komende jaren steeds meer naar dienstverlening (serviceteam) en oplossen van calamiteiten.

Integraal werken geeft invulling aan betere dienstverlening. De overtuiging is dat externe partijen de structurele taken in het beheer minstens zo goed kunnen uitvoeren als de gemeente dat kan. De grootste winst zit in het integraal laten samenwerken van de uitvoerende partijen. Deze kunnen dan zelf de verschillende werkzaamheden van gevel-tot-gevel zo efficiënt mogelijk op elkaar afstemmen. Hierdoor worden bijvoorbeeld niet eerst de straten geveegd en vervolgens het gras gemaaid, waarbij de straten opnieuw bevuild raken. De

uitvoerende partners hebben hier zelf ook belang bij omdat hun uitvoering efficiënter en wellicht goedkoper wordt.

Integrale bestekken. Om dit te bereiken worden de afzonderlijke sectorale bestekken vervangen door integrale onderhoudsbestekken. In plaats van met losse puzzelstukjes wordt de gehele openbare ruimte integraal in verschillende gebieden benaderd. Een voorbeeld hiervan is het bestaande “groen”bestek dat door een aannemer wordt uitgevoerd. Hierin zit het onderhoud van groen, reiniging van straten, zuigen van kolken, onderhoud van speelplaatsen en terreinmeubilair. Tevens zijn hierin voorwaarden opgenomen rond Social Return.

Met integrale bestekken wordt het makkelijker om werk met werk te maken dan bij de sectorale bestekken. Daarnaast wordt het makkelijker om het beheer en onderhoud aan te passen aan de beleving en gebruik van de bewoners. Waar dit aanvankelijk een proces is dat door de gemeente wordt gestuurd, kan dit uiteindelijk een opmars zijn naar een integrale uitvoering door een aannemer.

Uiteindelijk leidt integraal werken tot een hogere tevredenheid bij burgers doordat zaken in de wijken beter op elkaar raken afgestemd. Daarbij kan het opnemen van meer aandacht voor de service gerichtheid in de contracten met de uitvoerende partners de tevredenheid verder verhogen.

6.5 De gemeente meer in de regierol

De overheid geeft steeds meer taken en verantwoordelijkheden uit handen. Niet alleen het onderhoud maar ook de voorbereiding van inrichtings- en onderhoudsplannen worden uitbesteed aan derden. Gelijktijdig willen bewoners in toenemende mate bepalen hoe de eigen leefomgeving eruit ziet en wordt ingericht. De aanblik en inrichting bepalen de burger het liefst samen met zijn wijk- of dorpsbewoners. (bron: VNG). Van de overheid wordt hierbij slechts een faciliterende rol verwacht. Dit krijgt vorm via verschillende vormen van zeggenschap. De samenwerking is in feite een vorm van coproductie.

Vorig jaar adviseerde de werkgroep ‘Anders besturen’ het college om burgerparticipatie in onze gemeente handen en voeten te geven. Daarbij is aangegeven dat gebruik dient te worden gemaakt van de spelregels zoals die door de Nationale ombudsman zijn opgesteld. Voor het beheer van de openbare ruimte geven we hieraan steeds meer invulling door voor participatie een enthousiasmerende en faciliterende rol aan te nemen. De eerste evaluatie van ‘Samenwerken aan de wijk’ in 2011 leverde positieve resultaten op en biedt ons een goede basis en voldoende kansen voor de doorontwikkeling ervan. Hoofdstuk 5 is de richting die we hiervoor gaan.

Op langere termijn willen we bereiken dat we ons bij het beheer van de openbare ruimte vooral richten op de regierol en minder op de dagelijkse uitvoering van het onderhoud.

Een integrale (hoofd)aannemer onderhoudt dan de hele openbare ruimte van gevel-tot-gevel (grijs, groen, etc. gecombineerd). De aannemer kan daarbij ook een rol krijgen in de communicatie naar de burger en het ondersteunen van participatie.

Onze uitvoerende dienst blijft een belangrijke rol houden in de directe dienstverlening naar de burger. Als serviceteam behandelt zij klachten en meldingen en reageert adequaat bij calamiteiten. Dit team is betrokken bij de buurt en zijn inwoners en vormt daarmee, samen met de aannemers en de BPT's, de verbinding tussen burgers en de ambtelijke organisatie.

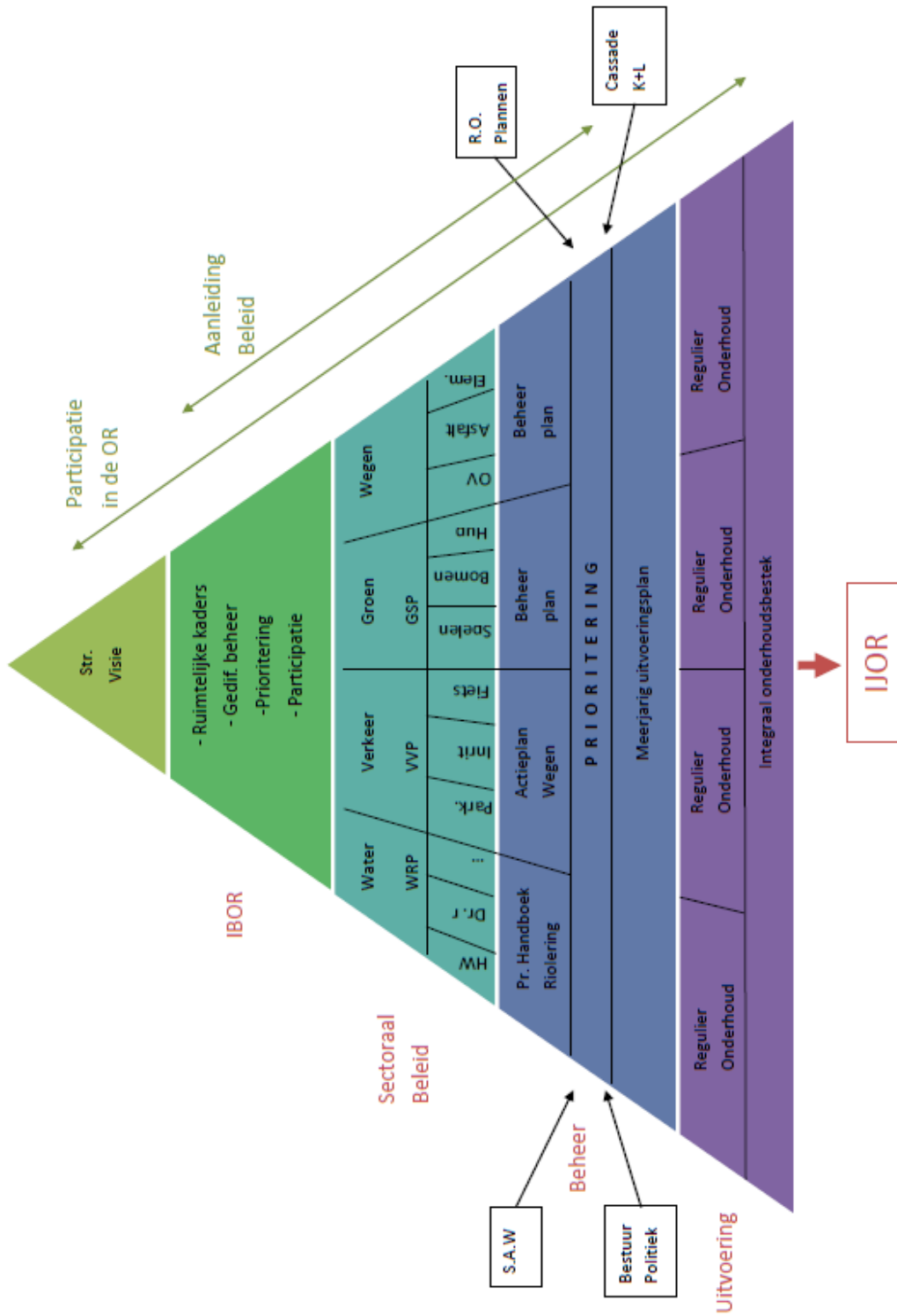
De ontwikkeling naar verdergaande regievoering zien we in 3 fases:

1. - Breed onderhoudsbestek voor dagelijks onderhoud: groen, reiniging, groenonderhoud, kolken, met voorwaarden rond SROI.
 - Werken met raambestekken waarbij gebruik wordt gemaakt van de kennis van de markt.
 - Stimuleren van burgerparticipatie in de openbare ruimte. (Vanaf 2014)
2. - Ruimere ondersteuning bij burgerinitiatieven.
 - Contracten breder uitzetten: aannemers verzorgen ook communicatie en participatie met burger.
 - Er is nauwe samenwerking en afstemming tussen aannemers en het brede uitvoeringsteam van Infra. (Mogelijk vanaf 2016).
3. Naar buurtbestekken en buurtbudgetten: buurt krijgt ook inbreng in onderhoud en verdeling van budgetten. (vroegst 2020).

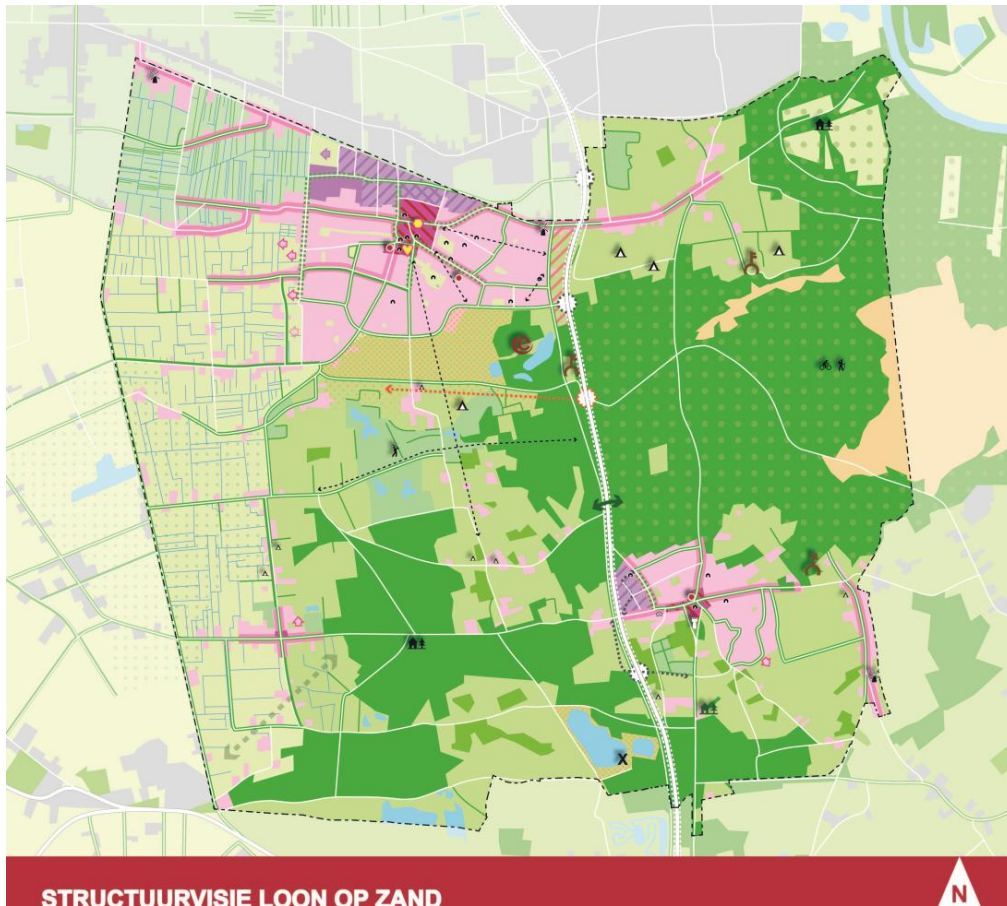
7. Bijlagen

1. Beleidspiramide
2. Structuurkaarten
3. Maatlatten

7.1 Beleidspiramide

7.2 Structuurkaarten

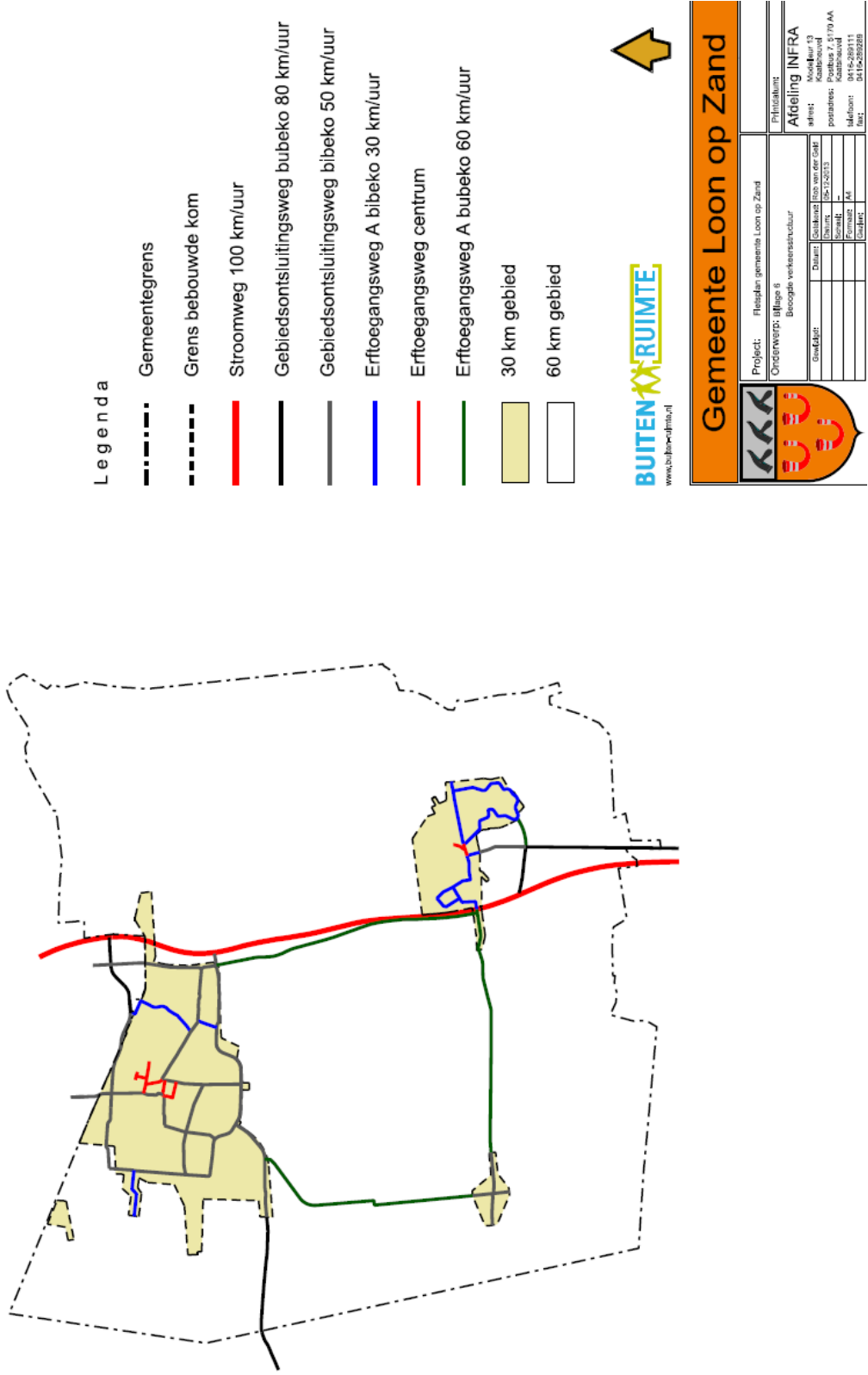
BESTAAND

	gemeentegrens		grootschalige camping / bungalowpark
	water		kleinschalige camping
	sportpark		golfbaan
	recreatiegebied		Efteling
	stuifduinen		Het Witte Kasteel
	woongebied / lint		landgoed
	bedrijvenpark		cultuurhistorisch waardevolle molen
	centrumgebied		de bosrijke natuurgebieden
	snelweg - N261		het halfopen cultuurlandschap
	lokale weg		de jonge ontginningsgronden
	groenstructuur		de oude ontginningsgronden
	Expierience Island		NP Loonse en Drunense Duinen

BELEID en ONTWIKKELINGEN

	vastgelegde inbreidingslocatie		ontwikkelingszone intensieve recreatie
	vastgelegde uitbreidingslocatie		nieuwe ontsluiting
	reservering inbreidingslocatie		nieuwe ontsluiting Efteling (indicatief)
	reservering uitbreidingslocatie		nieuwe ongelijkvloerse aansluiting N261
	behoud van minimaal basisvoorzieningsniveau		ombouwen N261
	ontwikkelen centrumgebied		behouden / versterken recreatieve relatie (indicatief)
	ontwikkelen bruisend dorpshart		(nieuwe) recreatieve poort / transferium
	ontwikkelen kernwinkelgebied		nieuw landgoed
	bedrijvenpark in ontwikkeling		te verbeteren / ontwikkelen groenstructuur
	uitbreidingsrichting bedrijvenpark		ecologische verbindingzone
	herstructureren bedrijvenpark		ecoduct
	transformatiegebied		primair agrarisch gebied
	hotelzone		

Beoogde verkeersstructuren (geactualiseerd 2013)

Groenstructuur Loon op Zand (groenbeleidplan 2010)

Kaart is illustratief bedoeld. Structuren worden in 2015 geactualiseerd.

7.3 Maatlatten prioritering

Verharding - kengetal ernst

4	Veiligheid, ernstige schadebeelden en meldingen
3	Relatief veel schades (ondergrens)
2	Constructies versleten
1	Materiaal komt niet overeen met gebruik/functie, klein onderhoud
0	Nieuw, heel en veilig

Informatiebron: Rationeel wegbeheer na maatregeltoets

Groen - kengetal ernst

4	Veiligheid, wanneer takken uitvallen, wortelopdruk in relatie tot standplaats. (fysieke veiligheid)
3	CROW maatlatten (vitaliteit).
2	Inrichting past niet bij functie van het gebied
1	Onderhoudbaarheid. Groen is er nog, maar kost veel
0	Nieuw, heel en veilig

Informatiebron: 1x per 3 jaar inventariseren. VTA gegevens en wegbeheer over wortelopdruk, uitgangspunten groen omvorming.

Riolering - kengetal ernst

4	Veiligheid (waterdichtheid, stabiliteit en afstroming) hydraulische capaciteit
3	Matige kwaliteit, hydraulisch capaciteit
2	Alleen hydraulisch capaciteit is probleem
1	Bovengronds water bergen (+ maatregelen) bv. Wadi's
0	Nieuw, heel en veilig

Informatiebron:

Gebruik/verkeer - kengetal ernst

4	Ernstige ongevallen of concentratie van ongevallen
3	Alle twee (1+2)
2	Huidige inrichting komt niet overeen met functie van de weg
1	Parkeerdruk >85%
0	Nieuw, heel en veilig

Informatiebron: parkeerdrukmeting, ongevallen meting, klachtensysteem.

Beleving - kengetal ernst

4	Sociale veiligheid, verloedering, gebruiksvriendelijkheid
3	Versleten, gedateerdheid OR
2	Verkeerd materiaal gebruik, inrichting komt niet overeen met huidige ambitie structuurvisie
1	Niet 'fraai'
0	Goede beleving

Informatiebron: Structuurvisie, oordeel door wijkteams

Kengetal Omvang

4	Regionaal / gehele gemeente
3	Kern / wijkniveau
2	Buurniveau
1	Straatniveau
